

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

מה

א) מה. סד"ה רישא.
ב) ובי"ט ל: ד"ה אפקריה.

פירוש הרא"ש

איבעית אימא הא דאפקריה באפי תרי כו'. ואח"כ פירי כרבי יוסי הא דקאמי' נמתימין דלא היו הפקר עד דלמי ליד וזה ה"ו נאפי תרי אלף באפי תלתא כיון דהוה הפקר הפקר מפורסם מודה רבי יוסי דלא' פקדו והוה הפקר ומשום דהוה הפקר ופטור מן המעשר והשאלה דלמי להכי כריימא דלעיל מני' לאוקמי כריי' יוס' ודאפקריה באפי תלתא ורישא פניי הרמאין: דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוידגר כ"ה דאפקריה בפני שנים כ"ה הוה הפקר. לענין זה שלא יוכל לחזור בו ומיהו הפקר הוא דלא קום אחר וזה כי וכן. והוה דאפקריה בפני שנים כ"ה הוה הפקר משמע שאינו הפקר כלל. ואי היה מצי' לפירוש זה דאפקריה באפי תרי דלא לא היה הפקר כלל או היה כ"ה, ועשה חזר בו מן טעמה דפריש רבי יוחנן לגיל טעמיה דרבי יוסי משום דהוה גרשות מפיקר עד דלמי לרשות וזה, אלף ספר דר' יוסי אומר משום דהפקר בפני שנים לא היה הפקר כלל. ומיהו פירוש טעמה דרבי יוסי הפקר דפרישית לעיל⁶: וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות נדרים (הלכה טו): הדרן עלך אין בין המודר

הדרן עלך אין בין המודר

מחריבו הילכך כי היכי דנמתימה לא נפיק מרשותיה עד דלמי לרשות מקבל ה"ג בהפקר כי האי דהפקר זה למתנה דמי. ומתני' דהמפקיר את שדהו בני האי הפקר מתוקמא ומשום הכי קתני דעד שלא זכה צ"ן הוא צ"ן אחר יכול לחזור בו אלף הך נמתימה דהמפקיר את כרמו מתוקמא דאפקריה באפי תלתא וכל היכא דליכא תלתא אורשא מילתא ודעמא דכולי עלמא אפקריה ולא דמי כלל למתנה הלכך אע"ג דנמתימה עד דלמי לרשות מקבל לא נפיק מרשות וזה⁶ בהפקר כי האי אפי' ר' יוסי מודה לדלמחר נפיק מרשותיה: דאמר ר' יוחנן ב"ה המפקיר בפני שלשה הוה הפקר. משום דלעמא דכולי עלמא אפקריה: בפני שנים א"א הוה הפקר. לכיון דליכא קלא אדעמא לידהו צלחוד אפקריה דמי למתנה. כן נראה לי פירושא דשמעמא כולה ויש צומי שכתבתי קצת דברים שלמדי מדרבי היראשונים וכונסם לצרכה: והך סוגיא כולה נראה דלמא דפקלא דעמיה מניקרא דטעמא דרבי יוסי משום דמתימה הפקר כמתנה אחת או שתיים וכוונסם לצרכה: וכיון שכן למסקנא דלעיל אדמיא לה כל גורא ונקטינן לפירושא דלמתימה דהמפקיר את שדהו אוקמתא דעולא דכולה רבנן היא ור' יוסי נמי היא דר' יוסי לא פליג עלייהו דרבנן דניחא דהפקר כלל. והיינו טעמא דסיפא דקתני דעד שלא זכה צ"ן הוא צ"ן אחר יכול לחזור בו משום דכיון דשבע ושנה לא שכיחן לא נפיק מרשות מפיקר עד דלמי לרשות וזה וכולה דפרישית לעיל⁶: ורענן ה"ב צלוגתימה דר' יוחנן ור' יהושע צ"ן לוי נקטינן כר' יהושע צ"ן לוי דלמר דבר תורה אפי' צלחוד הוה הפקר ומה טעם אמרו בשלשה כדי שיהא אחד וזהו וטעם מעידים הילכך מדרבי סופרים אינו הפקר עד שיפיקר בפני שלשה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות נדרים (הלכה טו): הדרן עלך אין בין המודר

איבעית אימא הא דאפקריה באפי תרי הוא דאפקריה באפי תרי כו'. ואח"כ פירי כרבי יוסי הא דקאמי' נמתימין דלא היו הפקר עד דלמי ליד וזה ה"ו נאפי תרי אלף באפי תלתא כיון דהוה הפקר הפקר מפורסם מודה רבי יוסי דלא' פקדו והוה הפקר ומשום דהוה הפקר ופטור מן המעשר והשאלה דלמי להכי כריימא דלעיל מני' לאוקמי כריי' יוס' ודאפקריה באפי תלתא ורישא פניי הרמאין: דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוידגר כ"ה דאפקריה בפני שנים כ"ה הוה הפקר. לענין זה שלא יוכל לחזור בו ומיהו הפקר הוא דלא קום אחר וזה כי וכן. והוה דאפקריה בפני שנים כ"ה הוה הפקר משמע שאינו הפקר כלל. ואי היה מצי' לפירוש זה דאפקריה באפי תרי דלא לא היה הפקר כלל או היה כ"ה, ועשה חזר בו מן טעמה דפריש רבי יוחנן לגיל טעמיה דרבי יוסי משום דהוה גרשות מפיקר עד דלמי לרשות וזה, אלף ספר דר' יוסי אומר משום דהפקר בפני שנים לא היה הפקר כלל. ומיהו פירוש טעמה דרבי יוסי הפקר דפרישית לעיל⁶: וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות נדרים (הלכה טו): הדרן עלך אין בין המודר

הדרן עלך אין בין המודר

ואיבעית אימא הא דאפקריה באפי תרי הא דאפקריה באפי תלתא. כלומר הך נמתימה נמי דהמפקיר את כרמו כר' יוסי אחיה דעד כהן לא קאמר ר' יוסי דמפקיר יכול לחזור בו אלף דאפקריה באפי תרי כלומר שאין שם שלשה דומיא למתימין דקתני דלמי לרשות עומה אחר וצ"ה צלחוד הוא דאפקר ר' יוסי דספירא ליה דכל כי ה"ג הפקר כמתנה דעד דלמי לרשות וזה לא נפיק מרשות מפיקר וטעמיה משום דלמי לרשות אחר א"ג דליכא נדחיה אלף תרי אדעמא דחד דמהך צלחוד אפקריה דלמי לרשות קלא משום הכי דמי למתנה דכי היכי דנמתימה לא נפיק ליה מרשותיה אלף אדעמא דאידך ה"ג הכא לא מפיקר אלף אדעמא דאידך או אדעמא דחד

מחריבו הילכך כי היכי דנמתימה לא נפיק מרשותיה עד דלמי לרשות מקבל ה"ג בהפקר כי האי דהפקר זה למתנה דמי. ומתני' דהמפקיר את שדהו בני האי הפקר מתוקמא ומשום הכי קתני דעד שלא זכה צ"ן הוא צ"ן אחר יכול לחזור בו אלף הך נמתימה דהמפקיר את כרמו מתוקמא דאפקריה באפי תלתא וכל היכא דליכא תלתא אורשא מילתא ודעמא דכולי עלמא אפקריה ולא דמי כלל למתנה הלכך אע"ג דנמתימה עד דלמי לרשות מקבל לא נפיק מרשות וזה⁶ בהפקר כי האי אפי' ר' יוסי מודה לדלמחר נפיק מרשותיה: דאמר ר' יוחנן ב"ה המפקיר בפני שלשה הוה הפקר. משום דלעמא דכולי עלמא אפקריה: בפני שנים א"א הוה הפקר. לכיון דליכא קלא אדעמא לידהו צלחוד אפקריה דמי למתנה. כן נראה לי פירושא דשמעמא כולה ויש צומי שכתבתי קצת דברים שלמדי מדרבי היראשונים וכונסם לצרכה: והך סוגיא כולה נראה דלמא דפקלא דעמיה מניקרא דטעמא דרבי יוסי משום דמתימה הפקר כמתנה אחת או שתיים וכוונסם לצרכה: וכיון שכן למסקנא דלעיל אדמיא לה כל גורא ונקטינן לפירושא דלמתימה דהמפקיר את שדהו אוקמתא דעולא דכולה רבנן היא ור' יוסי נמי היא דר' יוסי לא פליג עלייהו דרבנן דניחא דהפקר כלל. והיינו טעמא דסיפא דקתני דעד שלא זכה צ"ן הוא צ"ן אחר יכול לחזור בו משום דכיון דשבע ושנה לא שכיחן לא נפיק מרשות מפיקר עד דלמי לרשות וזה וכולה דפרישית לעיל⁶: ורענן ה"ב צלוגתימה דר' יוחנן ור' יהושע צ"ן לוי נקטינן כר' יהושע צ"ן לוי דלמר דבר תורה אפי' צלחוד הוה הפקר ומה טעם אמרו בשלשה כדי שיהא אחד וזהו וטעם מעידים הילכך מדרבי סופרים אינו הפקר עד שיפיקר בפני שלשה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות נדרים (הלכה טו): הדרן עלך אין בין המודר

כפ א"מ פ"ב מהל' נדרים הלכה טו ספג לאין נמך טו"ע ח"מ סימן רעב סעף ו':

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ובעית אימא הד"ס ע"ס ד"ה כוון וכו' ואדחבי קתני כ"ל ומיהו הכי נמחק:

גליון הש"ס

גמי ור' יהושע ב"ר אביר. עין שנת דף י"ח ע"ב מוד"ה דמפקרא. פסקים דף ד ע"ב מוד"ה דמלאורימא⁶:

הנהגות וצינונים

א) נדביל מרשות גותן (הגד"ס): [ג] נדביל בפני עיני א"א הוה הפקר דאיכא למוחש כו': [ג] בחפ"ל גוסף א"א מדאורייתא: [ד] דאפקריה בפי וכו' כוונתיה, י"ת א"א בחרי כו' נדביל (בא"מ): [ט] חכמת י"א" נראה מיותר: [ו] צ"ל מפקיר (הגד"ס): [ז] צ"ל ובעיביעות (הגד"ס):

תוספות

הא בגון דאפקריה בפני שלשה. ואינו יכול לחזור בו דמי כאלו אחי לרשות וכו'. והא דלמי ליה דלמי הפקר עד דלמי לרשות וכו' [דאפקריה] באפי תרי דכול לחזור בו. דלמר רבי יוחנן בפני שנים איכא³ למוחש למחר. וגם [לר"י] סהם הפקר [למי] מועיל אפילו שלא בפני שלשה: רבי יהושע בן א"י אומר דבר תורה אפי"ו באחד הוה הפקר. פ"ת דר' יוחנן סבר לה כרבי יוסי ורבי יהושע צ"ן לוי כרבנן. ומן המורה הוה הפקר לאלתר. וזו היא כפ"ת דלעיל דמדאורייתא אחר רבי יוסי דלא הוה הפקר. אלף לפ"י דלעיל מצי סבר כר' יוסי דלא פליג אר' יוחנן מדי' [א]. (אלף). מהכא שמעינן דדוקא דאפקריה הוא דאיך נמאות אלף נמטלעין הוה הפקר לאלתר אפילו בפני שנים. ואפילו לפירוש ר"ת הלכתא כר' יהושע צ"ן לוי דקיימי רבנן כוונתיה. ועוד ר' יהושע צ"ן לוי ור' יוחנן הלכה כרבי יהושע צ"ן לוי בכל מקום. לשון הרב ר"א. מדפקרינן [ז] צ"ל תפלת השחר (בבב"ב: כה): דלית (ליה) הלכתא כוונתיה אלף גמרי והסתם פירש להו אלף נאחריי הלכתא כוונתיה דרבי יהושע צ"ן לוי דלא מתייך תלתא מדרבנן אלף גמי מעשר וכדפרישית טעמא שלא יפקיענו ממעשר. אלף לא [א] להפקיר כליו בשבט שלא יעבור על שבתה כלים וכן נהממו לא בני תלתא אלף כדפריש צ"ן לוי עממו ספיר דמי כדלמר פ"ק דשנת (ת"ק: ג) גבי כלים דמפקר [לר"י] אפקריה וסתמא קאמר בגל עניינים: הדרן עלך אין בין המודר

לחזור בו דמי כאלו אחי לרשות וכו'. והא דלמי ליה דלמי הפקר עד דלמי לרשות וכו' [דאפקריה] באפי תרי דכול לחזור בו. דלמר רבי יוחנן בפני שנים איכא³ למוחש למחר. וגם [לר"י] סהם הפקר [למי] מועיל אפילו שלא בפני שלשה: רבי יהושע בן א"י אומר דבר תורה אפי"ו באחד הוה הפקר. פ"ת דר' יוחנן סבר לה כרבי יוסי ורבי יהושע צ"ן לוי כרבנן. ומן המורה הוה הפקר לאלתר. וזו היא כפ"ת דלעיל דמדאורייתא אחר רבי יוסי דלא הוה הפקר. אלף לפ"י דלעיל מצי סבר כר' יוסי דלא פליג אר' יוחנן מדי' [א]. (אלף). מהכא שמעינן דדוקא דאפקריה הוא דאיך נמאות אלף נמטלעין הוה הפקר לאלתר אפילו בפני שנים. ואפילו לפירוש ר"ת הלכתא כר' יהושע צ"ן לוי דקיימי רבנן כוונתיה. ועוד ר' יהושע צ"ן לוי ור' יוחנן הלכה כרבי יהושע צ"ן לוי בכל מקום. לשון הרב ר"א. מדפקרינן [ז] צ"ל תפלת השחר (בבב"ב: כה): דלית (ליה) הלכתא כוונתיה אלף גמרי והסתם פירש להו אלף נאחריי הלכתא כוונתיה דרבי יהושע צ"ן לוי דלא מתייך תלתא מדרבנן אלף גמי מעשר וכדפרישית טעמא שלא יפקיענו ממעשר. אלף לא [א] להפקיר כליו בשבט שלא יעבור על שבתה כלים וכן נהממו לא בני תלתא אלף כדפריש צ"ן לוי עממו ספיר דמי כדלמר פ"ק דשנת (ת"ק: ג) גבי כלים דמפקר [לר"י] אפקריה וסתמא קאמר בגל עניינים: הדרן עלך אין בין המודר

הדרן עלך אין בין המודר

הפלאה. הלכות נדרים פ"ב

יא וב"ש בד"א במקום שמשמע כל אחד מאלו שם שני ענינות וכו'. שם במשנה ר"י אומר קתם תרומה ביהודה אסור בגליל מותר שאין אנשי גליל מכירים את תרומת הלשכה קתם חרמים ביהודה מותרים ובגליל אסורים שאין אנשי גליל מכירים את חרמי הכהנים. ובגמ' ר"י אומר קתם תרומה ביהודה אסור וכו' הא מכירים אסורים אלמא ספיקא לתומרא אימא ספיקא קתם חרמים ביהודה מותרין ובגליל אסורים שאין אנשי גליל מכירים את חרמי הכהנים הא מכירים מותרים אלמא ספיקא לקולא אמר רבי ר"א בר לודק (היא דמניא וכו' ר"א בר לודק) אומר קתם חרמים בגליל אסורין. ופירש הר"ן אמר רבי רישא סופא ראב"ז היא דמנתי' חרי מגלי היא רישא רבי יהודה דק"ל ספיקא לתומרא ולדידיה אה"ג דקתם חרמים ביהודה נמי אסורין וסופא ראב"ז דלמך קתם חרמים בגליל אסורים לפי שאין מכירים (את חרמי הכהנים הא מכירים) מותרים דספיקא לקולא ומנתי' קתם חרמים ביהודה שהיו מכירים אלו ואלו מותרין וקתם תרומה נמי ביהודה לראב"ז מותרת והאי דנקט ר' יהודה תרומה ונקט ר"א חרמים לאו דוקא דה"ה בתרומה גופה אי נמי בתרמים גופיהו הוא מלי לאיפלוגי אללא מר דשמיע ליה מרביה קאמר ומר דשמיע ליה מרביה קאמר. ולענין הלכה ק"ל דקתם נדרים להחמיר כקתם מנתי' עכ"ל. וכן הם דברי רבינו. ומ"מ מ"ש מקום שדרכם שאין קורין חרם קתם אללא לתרמי בדק הבית בלכד וכו' ומשנה שאינה נריכה היא דלפי' במקום שמשמע כל אחד מאלו שני שמות כחב ברישא שאם נדר קתם וכו' כשאין משמעו בזהו מקום אללא לאכיר ולא היה לו לשמועה משום דנפיק מינה מורבא דמשמע דמשום דאין קורין בזהו מקום חרם אללא לתרמי בדק הבית וקתם חרם הא אין קורין בזהו מקום חרם קתם גם לתרמי הכהנים מותר וקפ"ה רישא אסיפא. ופאשר לומר דליתעריך ליה לאשמועינן דמקום שאין קורין חרם קתם אללא לתרמי בדק הבית בלכד אפי' אמר בלבי היה לתרמי הכהנים לא מיישע ליה אסורין :

יהוה קרבן שהקדישו בידו כמו שבארנו. ואם כמעשר דגן מותר ואם סתם אסור: י הרי הן עלי בתרומה. אם לתרומת הלשכה נתכוון הרי זה אסור. ואם לתרומת הגורן נתכוון מותר. ואם סתם אסור וכן כל כיוצא בזה: יא במה דברים אמורים במקום שמשמע כל אחד מאלו שם שני ענינות. אבל מקום שדרבן שאין קוראים חרם סתם אלא לחרמי בדק הבית בלבד ואמר שם הרי הן עלי חרם הרי זה אסור. וכן אם היה דרבן שאין קוראים חרם סתם אלא לחרמי כהנים הרי זה מותר. וכן כל כיוצא בזה שאין הולכין בנדרים אלא אחר לשון אנשי אותו מקום באותו זמן: יב הנודר בחרם ואמר לא היה בלבי אלא חרמו של ים שהיא המכמורת. נדר בקרבן ואמר לא היה בלבי אלא בקרבנות מלכים. אמר לחבירו הרי עצמי עליך קרבן ואמר לא היה בלבי אלא לאסרו בעצם שהנחתי לי להיות נודר בו דרך שחוק. נדר שלא תהנה לו אשתו ואמר לא היה בלבי אלא אשתי ראשונה שגירשתיה. וכן כל כיוצא באלו הדברים שמשמען לכל העם איסור והוא אומר לא נתכוונתי אלא לכך ולכך. אם היה הנודר תלמיד חכם הרי זה מותר ואין צריך שאלה לחכם. ואם היה עם הארץ מראין בעיניו שזה נדר ושהוא אסור ופותחים לו פתח במקום אחר ומתירין לו. ובין שהיה תלמיד חכם או עם הארץ גוערין בהן ומלמדין אותן שלא ינהגו מנהג זה בנדרים ולא יהיו נודרין דרך שחוק והתול: יג וכן האומר לאשתו הרי את עלי כאמי או האומר פירות אלו עלי כבשר חזיר שאין כאן נדר כמו שבארנו. אם היה האומר תלמיד חכם אינו צריך שאלה לחכם. ואם היה עם הארץ צריך שאלה לחכם ומראין בעיניו שאשתו אסורה ושאותן הפירות אסורין ופותחין לו פתח במקום אחר ומתירין לו נדרו כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים: יד ההפקר

במקום שמשמע וכו'. פסק כר' יהודה דלמך קתם תרומה ביהודה אסור בגליל מותר שאין אנשי הגליל מכירים את חרמי הכהנים. והטעם לפי שהיו מרוחקים מירושלים ואע"ג שהיו עולין לשלש רגלים כיון שלא היו משתהין שם והיו טרודים לא היו צינים וקתם חרמים לא היו אלא לשמים:

יב הנודר בחרם ואמר לא נדרתי וכו'. שם במשנה ומסיים בה על כלם אין נשאלין ואם נשאלו עונשין אותם ומתמירין עליהם דברי ר' מאיר וחקמים אומרים פותחין להם פתח ממקום אחר ומלמדים אותם שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ובגמרא מוקמינן לה בעם הארץ:

יג וכן האומר לאשתו וכו'. ריש פ' ואלו מותרין האומר לאשתו לאשתו הרי את עלי כאימא וכו' ורמינהי הרי את עלי כבשר אימא כבשר אחוה כעלה וככלאי הכרם לא אמר כלום ומתוך רבא הא בתי"ח הא בעם הארץ:

יד ההפקר אע"פ שאינו נדר הרי הוא כמו נדר וכו'. פ' אין בין המודר מניא המפקיר את שדהו כל שלשה ימים יכול לחזור בו מכלל ואילך אין יכול לחזור בו ואקשינן עלה אי הכי מיום ראשון נמי ליהוה הפקר אמר רבא מפני הרמאין דמפקירין והדרין בהון כלומר דעבו לאפקועי שדויהם מתרומה ומעשר ואפקירי להו ואי אמרת דלאלתר הוה הפקר ופטור מן המעשר הדרי ומחזיקי בהו ואלהיכי עד שלשה ימים לא הוה הפקר לגבי איהו דכדרי ממוך כן חמי ומחזיק ביה והוה לדידה ומננטי ולא מפקירי. וכתבו המפרשים דאע"ג דהאי תירוצא אליבא דר' יוסי נאמר לתמיים נמי לריבויי ליה הילכך למדנו דמן התורה מיד הוה הפקר זהו שכתב רבינו קתם שאסור לחזור בו. ונפקא מינה שאם נא והחזיק בהפקר וכהו דהוה הבעלים היה אסור להם לחזור. ונפקא מינה נמי שאם ההפקר דבר דלא שייך ביה הפקעה מתרומה ומעשר דלא שייך ביה עומא דמפני הרמאין אפי' מיום הראשון הוה הפקר ואין יכול לחזור בו אלא א"כ בתורת זכיה מן ההפקר כשאר כל

בואף על פי שאינו נדר הרי הוא כמו נדר שאסור לו לחזור בו. ומה הוא ההפקר הוא

א שם: ב עיין בטור שם סי' ר"ח:

עונשים אותו ומתמירין עליו בשלמא מתמירין עליו דלא פתחין ליה בחרטה כלומר כדכו מהית או לך עכך אללא עונשין (אומר) ה"ד דלמניא מי שזר ועבר על נזירותו אין מוקפין לו עד שיהגו איסור כימים שנהג בהם הימר וכל זה לה"מ אבל לתמיים דהלכתא כוותיהו אין עונשים אותו ואין מתמירין עליו אלא פותחין לו פתח ממקום אחר בין בפתח בין בחרטה ומלמדים אותם שלא ינהגו קלות ראש דכי עונשין בשל מורה אבל בנדרים אלו אין עונשין ואין מתחלקותן של ר"מ וחקמים אללא בעיה דלילו בתי"ח לדברי הכל אין נריכים שאלה, ומשמע לרבינו שמה שאמרו חכמים ומלמדים אותם שלא ינהגו קלות ראש אה"מ נמי קאי:

יג וכן האומר לאשתו הרי את עלי כאמי וכו'. דרפ"ב דנדרים (דף י"ג:). הן אלו מותרים חולין שאוכל לך כבשר חזיר כעכו"ם וכו' (דף י"ד:). האומר לאשתו הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר שלא יקל ראשו לך ובגמ' ורמינהי הרי את עלי כבשר אימא כבשר אחוה כעלה ככלאי הכרם לא אמר כלום אמר אביי לא אמר כלום מדאורייתא וצריך שאלה מדרבנן רבא אמר הא בתי"ח הא בעיה וק"ל כרבא לגבי אביי ועוד דבגמרא מיימי סיועה ליה. וכונן רבינו דהא דקמני בסיפא פותחין לו פתח ממקום אחר וכו' ה"ה לרישא ודלא כהרא"ש שכתב* ודוקא המדיר אשתו ומתמיים הנאמה בדבר האסור לר"ך שאלה שלא יקל את ראשו לך ומשא יאסור אשתו עליו אבל מתמיים אכילתו והנאמה בדבר האסור לא בעי שאלה מדקמני סופא דמנתי' הכי מכלל דרישא לא בעי שאלה עכ"ל. ואין זה הכרע דלדרכה איכא למימר דנטר עד סופא למימר דאכלהו דלעיל קאי אבל קשיא לי הא דרבינו דרפ"ב דנדרים רבינא אמר הכי קמני אלו מותרים כחולין כבשר חזיר כעכו"ם ואי לא תנא חולין ה"ה אביי בעי שאלה ומי איכא לאסוקי לדעתה הכי והא קמני סופא האומר לאשתו הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר מכלל דרישא לא בעי שאלה עכ"ל. והשמה איכא למידק על רבינו היאך כתב באומר כבשר חזיר דבעי שאלה ובגמ' אמרו דליכא לאסוקי לדעתה הכי וגם על הרא"ש יש לתמוה אמאי יליף לה מדקמני סופא דמנתי' הכי מכלל דרישא לא בעי שאלה דמשמע כלאו מעצמו אמרה וה"ל לאומרה משמא דגמרא וכו':

יד ההפקר אע"פ שאינו נדר וכו'. שאסור לחזור בו. ומה הוא ההפקר וכו' בין בקרקעות:

* עיין בש"ס דבר שמואל של מהר"ש אבובז שאלה כ"ה: * כ"כ הרא"ש בפסקיו (דף ק"ב:):

לחם משנה

יא אבל במקום שדרבן בו. הרב בעל כ"מ יישב הלשון ומה שיש ללקדק על זה כתבתי רפ"ג מה' נזירות:

יג וכן האומר לאשתו וכו' אם היה האומר ת"ח וכו'. מה שממה הרב בעל כ"מ מדברי הגמ' היא תמיחה גדולה. ונ"ל ליישב ולומר דרבינו סבור דמאי דאמר במשנה (דף י"ג:). גבי הרי את עלי כאימא דלר"ך לפתוח לו פתח בעם הארץ רבותא

הגהות מיימוניות יד [ב] בירושלמי תשמטנה ונשטהה יש לך נגישה אחרת שהיא כו וכו' וזו הפקר: חומד

צב

בית חדש

חשן משפט רעג הל' זכייה מהפקר ובנכסי הגר

בית יוסף

רעג (ג) כתב הרמב"ם ההפקר הרי הוא כנדר ואסור לחזור בו. פירוש שימור ולאמר אני חוזר מדיבורי כיון שלא עשימי קנין אלא הרי הוא כנדר דכתיב ו לא יחל דברו (נמנר ל א). ואף על פי שהוא עתמו יכול לזכות בהן זהו מדין הפקר אבל לא משורת חזרה:

הלכות זכייה מהפקר ובנכסי הגר

סימן רעג

פרטי רחמי דינים החבואים בזה הסימן

(א) [[ב]] המפקיר לעניים ולא לעשירים אינו הפקר: (ב) [[ב]] הפקירו בניו לבין עצמו הוי הפקר ויין לקמן כסימן זה: (ג) ההפקר הרי הוא כנדר ואסור לחזור בו: (ד) מהו ההפקר: (ה) כל הקודם בהפקר זכה אפילו זה שהפקירו: (ו) הפקיר עבדים גדולים או קטנים: (ז) אמר דבר זה הפקר זהו או שאמר זה כמו זה או וגם זה: (ח) הפקר לא יהא כפחות מג' [ט] דבר של הפקר ובא אחר וישב אצלו לשמור והביט בו שלא יטלנו אחר: (י) איהו דבר מופקר ועומד: (יא) אין אדם רשאי לפרוש מצודה בשדה חבירו: (יב) אם פירש מצודה בשדה חבירו וצד אם קנה: (יג) דינים שקפצו לחון הספינה קנאם בעל הספינה: (יד) מי שפירש מצודה וצד חיה ועופות ודיגים ובא אחר ונטלם ממנו: (טו) שחליים הגדלים בשדה פשחו אם מתחרים משום הפקר: (טז) שדה שיש בו כלאים הרי הוא הפקר:

(ד) ומ"ש ומהו הפקר שיאמר נכסי אלו יהיו הפקר לכך וכו'. דנראה מלשונו זה דכלל אמר אף על פי שהשליך חסו צרכות הרבס לן הפקר לטעמיה אילן שכנגד כל פסק י"א מהלכות גילה (ה"א) והנכסי לטעו כסימן רס"א. אלא דקשיא עליה מהא דקאמר ריש פרק אלו מציאות (נ"מ פ"א). זמנכשתא דצי דרי עסקינן [ז] קצ צארנע אמות דנפיש טירחיהו לא טרמ אינע ולא הדר אמת וסקיל להו אפקורי מפקיר להו וכו' ותו קאמר הטס (כ"א): הכל זמנכשתא דצי דרי עסקינן דלצדה מדעת היא אלמא דנכשתא נמי אמרינן דמפקיר להו. ואפשר דשאני הטס דכיון דנטל לאחר דשה את העיקר ונותרו אלו ולא נטלן גלי דעמיה ללא השיבי ליה אי נמי נפיש טירחיהו לקבנן, ותשוב כאלו אמר צפירוש שיהיו הפקר לכל דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו שהפקירן, אבל בעלמא נכשתא לא

(א) [[א]] א כ"ל דבר של הפקר כל הקודם בו זכה בו לא שנא היו לו בעלים והפקירוהו לא שנא דבר שהוא מופקר ועומד: (ב) [[ב]] ה והוא שיפקירו בעליו הפקר גמור אבל אם אינו מפקירו אלא לעניים ולא לעשירים לא הוי הפקר: (ג) ב כתב הרמב"ם ז"ל ההפקר הרי הוא כנדר ואסור לחזור בו: (ד) ג ומהו הפקר שיאמר נכסי אלו יהו הפקר לכל בין מטלטלי בין מקרקעי:

שהפקירן, אבל בעלמא נכשתא לא הוי הפקר אלא אם כן מפרש דליהו הפקר. ועיין נמה שכמתי כסימן רס"א צפיעתא דשמיא:

פרישה

הרמב"ם (טס טע"ו) ה"ג שאין הספנין הולכין מטן גאווה זמן, וכן הוא בשלמן ערוך (פ"ה) ור"ל דנמרח פריך פטישא. לא צריכא דניסן מרחקין מד אשלא ובחשתי מרי אשלי וחלי בימי יסן למקום משרי. ופירש רש"י שניסן שהנהנה גדול מהשפת שגלים וגשמים אין מתרחקים משפת הנהר אלא מלא חבל אחד ובחשתי שהמים ספרים והספינה אלא השפה גוששת רגילין להרחק לתוך עומק המים מרי אשלי:

רעג (ג) והוא שיפקירו בעליו הפקר גמור בו. משנה הוא פסק ו' דפיאה: לא הוי הפקר. פירוש ואלו זכו ו העניים לא עשו כלום (דכמוכא פסק אלו מציאות צענדל דרבי ישמעאל נרבי יוסי) וגם מייב צמער: (ג) כתב הרמב"ם ההפקר הרי הוא כנדר כו'. ז"ל הרמב"ם פסק ב' נדרים דין י"ד ההפקר אף על פי שאינו נדר הרי הוא כנדר ואסור לחזור בו. ומקור דכיו הוי הפקר קמא דנדרים דף ו' ע"א דקס איבעיא ליה אם יד לנדקה אס אמר דינר זה לנדקה חוה, ואם תמלא לומר הרי יד לנדקה יד יד להפקר אס אמר דבר זה הפקר חוה, מי

דרישה

רעג (ג) כתב הרמב"ם ההפקר הרי הוא כנדר ואסור לחזור בו. כן כתב פסק ב' דהלכות נדרים דין י"ד וכבר כתבתי בפרישה דהאי לישנא משמע דוקא איסור יש בדברו אם חתור בו הא אם חתור בו מהנה חזרתו רשוכ לא מצי אינך לזכות בו אפילו בחזקה או משיכה גמורה וכן מוכח מהא דרמב"ם וכתב שם ברין י"ז ז"ל המפקיר את שדהו ולא זכה בה אדם כל ג' ימים יכול לחזור בו אחר ג' ימים אינו יכול לחזור בו אלא אם כן קדם וזכה בה הרי הוא כנדר מן ההפקר בין הוא כן אחר. האומר שדה זו מופקרת ליום אחד לשבת אחת לחודש אחד לשנה אחת

הגהות והערות

השליך, ונפקא מיניה כזה לפי מ"ש פתחי תשובה אוח כ בשם שו"ת צ"צ דדוקא קנין "שהקילו ממשאה", שכבר השליך זה הזהב או אין צריך זה להשליך אלא מאה ליטרין של ברזל, אבל לכתחילה יכול זה של זהב לכוף לאורך שישליך מאתיים של ברזל זה ישלם לו מאה ליטרין של ברזל מתוך הזהב. וע"ע מ"ש בענין זה: [מט] ברמב"ם לפינו הגירסא "שאיך הספינות הולכות בו" וכו': **רעג א** כן הובא לשון המשנה במסא (כ"מ ל): "הפקר" בפ"א, אולם לפינו במשנה איתא "הפקר" בבבית, ופירושו כמו הפקר, דבבית ופ"א מתחלפין. תי"ט שם. ועיין תוספות חולקן נט ע"ב סו"ה הרי ורא"ש שם (פ"ג סימן גז) ועיין תוספות אנשי שם במשנה שם, ובעדות פ"ד מ"ג ומפרשי המשניות

מסורת הש"ס עם הוספות

א) לקמן ע. עטרה וזה
מא: מה טו: (ג) לקמן
ב) נצח מלמעל טו:
מכורות י: (ח) [מ.].
ד) לקמן א: דף כא.
ה) לקמן יב: (ז) לקמן
ו) לקמן יג: [מ.].
ז) עירובין לב: טו עין
ח) חו"ט חולין ו: ד"ה התיר
ובענין לה: שלח לר"י
ברובי אחרונות כו: (י) ה.
ט) ה. (ל) ב. (מ) וישע
מסופות עירובין לא: ד"ה
כאן ועוד טו ע. ד"ה
(תמוזין) (ז) (ק) [מ.].

גליון הש"ס

ג) דניחא ליה
א) איניש פקיסו מן
ב) ממוניה. ע. לקמן דף
ע"ב מוס' ד"ה ממוניה:
שם פ"ב ד"ה
פ"ב ע"ב ממוניה
סיון (ג') (ז') [מ.].

הנהגות וצינונים

א) צ"ל אסור מן
התורה (מ"ח) ובישוי
כאן משי"ב מן התורה
מלשון הגמ' הוא (ד"ס
ע"פ סוטה בבבא, ע"י
סמ"ח) להרמב"ם לית
קצו: [מ.].
ב) ובראשונים (פ"ב: [מ.].
ע"פ א"ת: ע"י ג' כ"י
קוב"ץ ד"ה גמ' הוה
[מ.]. [ששע"ב].
ג) (גליון: [מ.]. כ"י נוסף
דבר זה: פ"ב: [מ.].
מאיר דהא ל"ר יורה
מפיק משהו בפרק
כ"ב שנה ולקמן ב"ח
ע"פ פ"א תאב"ט ע"י
חמ"ק, וכן מביא רמ"ו
דור ומהרהר האלה
בשם רש"י (ובשאר
משפ"ה ד"ה כן ב"ש"י:
[מ.]. ע"י חזקוני (ב"ש
רביה בחמ"ס שאב"ק):
[מ.]. כ"י ר"ת (ד"ס, ור"ה
ב"ח הרמב"ם בשם ר"ת
ועין ספר הישר ה"ט
שלו): [מ.].
ד) בדאורייתא (ביש"ס):
[מ.]. ע"י רמב"ם דמ"ה
הוא ברוך קנין
(באר"י): [מ.].
ה) שאב"ק אמתי' [מ.]. עין
מהר"ל (גליון: [מ.]. אין
צריך למחוק וכן הסכים
הצ"ח ע"י לקמן ה"ע
בגמרא וברב"ח (ב"ש):

ליקוטי רש"י

מגורה. גוף. בני יוסף.
זכרון מן השנים ומהר"ו
[מ.]. ע"י חזקוני
בתחילת שש. ואב"ג
דל שש
מלאורייתא שיל גזר
רנן עלה לילמא טע
וסבר על השפעת שאר
שיטת אצל תוספות לא
עני למעט על השפעת
שאר תוספות ומימא.
אבל טע' שיש על
ומימא לטרוף לוי צ"ח
ומאכל לנבטמו אצל
שיטת אף נבטמו אסור
מדרגת גורמא משום
שפיעת [מ.].

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

ד:

נשום דחוקתו ברוך. תימה מאי ק"ד דלי בחוקתו¹ דזוק
אם כן מה צריך לאמירה דהני כלל ואומר ר"י דמיירי
גון שבעל הדין צעיר אע"ג דחוקתו דזוק כיון דלתימא צעיר
צריך לישאל הימנו ולהכי מהני אמירה דהני ללא שאלת אע"ג

לאו משום דחוקתו ברוך דקסבר הכל חברים
הם אצל בריקת חמוץ² דתניא *חבר שמות
והניח מגורה מליאה פירות אפי' הן בני יומן
הרי הן בחוקת מתוקנים וממאי דילמא שאני
הכא משום דקאמרי הני אמו אמירה דהני
מידי מששא אית ביה אלא מאי דחוקתו
ברוך האי הכל נאמנים כל הבתים בחוקת
ברוקין בארבעה עשר מיבעי ליה אלא מאי
משום אמירה דהני הא לא אמרי הני לא
תפשוט מיניה דאין חוקתו ברוך לא לעולם
אימא לך דחוקתו ברוך והכא במאי עסקינן
דמוחזקין לן דלא ברך וקאמרי הני ברוקניה
מהו דתימא לא להימניהו רבנן קמ"ל כיון
דבריקת חמוץ מדרבנן הוא³ דמדאורייתא
בבישוי בעלמא סגי ליה הימניהו רבנן
בדרבנן: איבעיא להו המושכר בית לחבירו
בחוקת ברוך ומצאו שאינו ברוך מהו כו
הוי כמקח מעות או לא תא שמע דאמר
אביי דלא מיבעיא באתרא דלא יהיב אגרא
ובדקו דניחא ליה לאיניש לקוימי מצוה
בגופיה אלא אפילו באתרא דיהבי אגרא
ובדקו⁴ דניחא ליה לאיניש לקוימי מצוה
בממוניה: תנן התם ר"מ אומר אוכלין כל
המש ושורפין בתחלת שש ר' יהודה אומר
אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין
בתחלת שש דברוי עלמא מיהא חמוץ מושש
שעות ולמעלה אסור⁵ מנולן אמר אביי תרי
קראי כתיבי כתיב⁶ שבעת ימים שאור לא
ימצא בבתיכם וכתיב⁷ אך ביום הראשון
תשבתו שאור מבתיכם הוא כיצד⁸ לרבות
ארבעה עשר לביעור דסלקא דעתך אמינא
ימים כתיבי ימים אין לילות לא קא משמינא
לן אפילו לילות הוא לא איצטריכא ליה
דהא

לאו משום דחוקתו ברוך. תימה מאי ק"ד דלי בחוקתו¹ דזוק
אם כן מה צריך לאמירה דהני כלל ואומר ר"י דמיירי
גון שבעל הדין צעיר אע"ג דחוקתו דזוק כיון דלתימא צעיר
צריך לישאל הימנו ולהכי מהני אמירה דהני ללא שאלת אע"ג
דגבי טבל סמכין לחוקת חבר ואין
צריך אפילו לישאל² היינו משום דכיון
ששולח לו לאלוה³ מסתמא מיקנה
שלא יבא לדי מכשול אצל גבי דניקה
אפילו לא יהיה דזוק לא יהיה כל כך
מכשול לכך צריך לישאל אם הוא
צעיר ומסיק אי חוקתו ברוך כל
הנשים בחוקת דזוקין מיבעי ליה
ומניחא לדיעין דלמירה דהני מהני
ואין צריך לישאל הימנו אפילו אם
הוא צעיר ועוד פירש ר"י דס"ד
דליירי דלמרי הני לא היה דזוק
ואין דקטו דלי חוקתו דזוק מהימני
מגו דלי צני שתיק אצל אי אין
חוקתו דזוק אמאי מהימני ופריך
אי הכי כל הנשים בחוקת דזוקין
מיבעי ליה דמניחא לדיעין דמהימני
מגו: **מדאורייתא בבישוי**
בעלמא סגי. פ"י בקונטרס מדכתיב

דמילא בשמעתין⁹ רע"א אין צריך
הרי הוא אומר תשבתו ומנינו
להצטרה שהיא אב מלאכה ועוד
דמשמינו אמרינן לקמן¹⁰ מאך חלק
שהוא משש שעות ולמעלה ואחר
אסורא לא מהני ציטול ואומר ר"י¹¹
דמדאורייתא ציטול בעלמא סגי
מטעם דמתחא ציטולו הוי הפקד
ולא מנרשמו ומנוטל מדאורייתא
אצל אמת רואה של אחרים ועל
גובה והא דלמרינן נדרים (דף מה).
הפקר צני ששה מלדאורייתא אין
צריך: **הימניהו** רבנן בדרבנן.
אף על גב דלל דצט צטוה צדס
מהימנין להו לנשים ועבדים אפילו
מדאורייתא¹² דמעשים בכל יום שלנו
מאמינים לנשה ועבד על השחיטה
ועל הניקור וצ"י המדיר (ממונת עב.
וש) גבי מאכילתו שאינו מעשר

ממעט סמומן עליה לנעין חלה ומועשר מכל מקום גבי דניקה
מחן אע"ג דבידס מ"מ אי הו מדאורייתא לא מהימנין להו משום
דליכא טירחא ימיתחא וצריך דקדוק גדול כדמוכח בירושלמי¹³
שמפיש מניי ששים עלמיות הן ותחומין דרבנן מהימנין¹⁴ להו
אפילו ועבד ולא קטן מדתיא צפ' כ"לד מעברין (פירוש טו: וש)
לשאלו עבד ופילו שפחה אדמנת¹⁵ לומר עד כאן תחוס שבת אצל
קטנים לא דגרעיי טפי מדחשיב להו בשמעתין בסוף וצפוק שני
דכמוצות (דף כה. וש) אלו נאמנים להעיד גזולין מה שראו
צקוטען עד כאן היינו מהלכין בשבת משמע אצל צקוטען לא היינו
משום דתחומין אין בידיה כלל לכך אין נאמנים כמו צדניקה מחן¹⁶:
המושכר בית לחבירו בחוקת שהוא ברוך. נראה לרש"י¹⁷
דבשלשה עשר איירי דצארעוה עפר על המשכר

לדוק: **וכתיב אך ביום הראשון תשבתו**. ומה שכתבנו
מדמחייב ציוס הראשון להשבת מכלל דמקלמא מותר ואין נראה
לר"י דהא תשבתו הצערה היא ולא צוה הכתוב לשורפו אלא
לאחר אסורו ועוד אי ממשמעות דיוס ראשון משמע מקלמא
מותר מה צריך לך חלק מיהו ללישנא שני שפירש הקונטרס דליך
ח"ץ נחמ"ס צע"ע אפי' ונראה לר"י דמייתורא דקרא קריש ועוד מדכתיב
אין ודרשין לקמן¹⁸ אך חלק פריך: **ואימא לרבות י"א**
חמשה עשר בבישוי. הוי מלי לשמי ציוס כתיב דממנין צקוטען¹⁹
לקרא דמייתי שבעת ימים שאור לא ימצא דמלתימא השבתה שאור
לאכילת מחן יכול לדרוש הכל כמו שדורש רבי יוסי (הגליון²⁰) לקמן²¹:
דהא

כ"ו והאי דקא הדר ציה משום מלתא אחריתי היא דלשכח ציהא
אחריתי דשפירא מניה: תנן התם גרסינן ואף על גב דצפירקין
היא: ושורפין בתחלת שש. ולא ימתין עד תחלת שבע שהיא
אסור מן המורה לפי שאדם טועה בשעות²²: ר' יהודה אומר.
טועה אדם יותר מכלן וצריך להתחמק על העברה יותר ולא
יאלץ מסוף ארבע ולמעלה: תו"ץ. לא אוכלין ולא שורפין
כלומר אין צריך לשרוף ומאכיל הוא לנבטמו כל חמשה²³ אצל הוא
לא יאלץ: דכ"ז ע"מא מיהא חמוץ מושש שעות וימעי' אסור.
מן החורה דאי לא מיתסר עד אורחא לא הוו גזרי ציה דצין
ימנא ללילא לא טעו אינשי²⁴: שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם.
אפילו שעה אחת צתון השבעת ימים וכתיב אך ציוס הראשון
תשבתו הוי שעה ט שעה אחת: דא כיצד ירבות בו. דלע
כרצון האי הראשון ראשון קודם לכל שבעת קאמר דהיינו
ארבעה עשר: ואימא לרבות י"א חמשה עשר. שלא ימתין
עד הצוקר והכי קאמר אן צניקת יוס הראשון מיל תשבתו
דאי משבעת ימים הוה אמינא ימים אין לילות לא:
השבתה

כ"ו והאי דקא הדר ציה משום מלתא אחריתי היא דלשכח ציהא
אחריתי דשפירא מניה: תנן התם גרסינן ואף על גב דצפירקין
היא: ושורפין בתחלת שש. ולא ימתין עד תחלת שבע שהיא
אסור מן המורה לפי שאדם טועה בשעות²²: ר' יהודה אומר.
טועה אדם יותר מכלן וצריך להתחמק על העברה יותר ולא
יאלץ מסוף ארבע ולמעלה: תו"ץ. לא אוכלין ולא שורפין
כלומר אין צריך לשרוף ומאכיל הוא לנבטמו כל חמשה²³ אצל הוא
לא יאלץ: דכ"ז ע"מא מיהא חמוץ מושש שעות וימעי' אסור.
מן החורה דאי לא מיתסר עד אורחא לא הוו גזרי ציה דצין
ימנא ללילא לא טעו אינשי²⁴: שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם.
אפילו שעה אחת צתון השבעת ימים וכתיב אך ציוס הראשון
תשבתו הוי שעה ט שעה אחת: דא כיצד ירבות בו. דלע
כרצון האי הראשון ראשון קודם לכל שבעת קאמר דהיינו
ארבעה עשר: ואימא לרבות י"א חמשה עשר. שלא ימתין
עד הצוקר והכי קאמר אן צניקת יוס הראשון מיל תשבתו
דאי משבעת ימים הוה אמינא ימים אין לילות לא:
השבתה

כ"ו והאי דקא הדר ציה משום מלתא אחריתי היא דלשכח ציהא
אחריתי דשפירא מניה: תנן התם גרסינן ואף על גב דצפירקין
היא: ושורפין בתחלת שש. ולא ימתין עד תחלת שבע שהיא
אסור מן המורה לפי שאדם טועה בשעות²²: ר' יהודה אומר.
טועה אדם יותר מכלן וצריך להתחמק על העברה יותר ולא
יאלץ מסוף ארבע ולמעלה: תו"ץ. לא אוכלין ולא שורפין
כלומר אין צריך לשרוף ומאכיל הוא לנבטמו כל חמשה²³ אצל הוא
לא יאלץ: דכ"ז ע"מא מיהא חמוץ מושש שעות וימעי' אסור.
מן החורה דאי לא מיתסר עד אורחא לא הוו גזרי ציה דצין
ימנא ללילא לא טעו אינשי²⁴: שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם.
אפילו שעה אחת צתון השבעת ימים וכתיב אך ציוס הראשון
תשבתו הוי שעה ט שעה אחת: דא כיצד ירבות בו. דלע
כרצון האי הראשון ראשון קודם לכל שבעת קאמר דהיינו
ארבעה עשר: ואימא לרבות י"א חמשה עשר. שלא ימתין
עד הצוקר והכי קאמר אן צניקת יוס הראשון מיל תשבתו
דאי משבעת ימים הוה אמינא ימים אין לילות לא:
השבתה

כ"ו והאי דקא הדר ציה משום מלתא אחריתי היא דלשכח ציהא
אחריתי דשפירא מניה: תנן התם גרסינן ואף על גב דצפירקין
היא: ושורפין בתחלת שש. ולא ימתין עד תחלת שבע שהיא
אסור מן המורה לפי שאדם טועה בשעות²²: ר' יהודה אומר.
טועה אדם יותר מכלן וצריך להתחמק על העברה יותר ולא
יאלץ מסוף ארבע ולמעלה: תו"ץ. לא אוכלין ולא שורפין
כלומר אין צריך לשרוף ומאכיל הוא לנבטמו כל חמשה²³ אצל הוא
לא יאלץ: דכ"ז ע"מא מיהא חמוץ מושש שעות וימעי' אסור.
מן החורה דאי לא מיתסר עד אורחא לא הוו גזרי ציה דצין
ימנא ללילא לא טעו אינשי²⁴: שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם.
אפילו שעה אחת צתון השבעת ימים וכתיב אך ציוס הראשון
תשבתו הוי שעה ט שעה אחת: דא כיצד ירבות בו. דלע
כרצון האי הראשון ראשון קודם לכל שבעת קאמר דהיינו
ארבעה עשר: ואימא לרבות י"א חמשה עשר. שלא ימתין
עד הצוקר והכי קאמר אן צניקת יוס הראשון מיל תשבתו
דאי משבעת ימים הוה אמינא ימים אין לילות לא:
השבתה

ד"ה חמשה עשר בבישוי. הוי מלי לשמי ציוס כתיב דממנין צקוטען¹⁹ לקרא דמייתי שבעת ימים שאור לא ימצא דמלתימא השבתה שאור לאכילת מחן יכול לדרוש הכל כמו שדורש רבי יוסי (הגליון²⁰) לקמן²¹: דהא

נדריים דף מה – בענין שיטת הרמב"ם שהפקר מטעם נדר

שכה

בית חדש

אורח חיים תלד הלכות פסח

בית יוסף

קלו) עיי"ש: ואין לדקדק דמה נצק שיאמר צלילה דחמימיה ודלא חמימיה הלא אחר הביטול מניעו וחוזר וזוכה בו ויקיים מצות שריפה בחמץ שלו דהא ודאי יש לומר דאין כאן הוכחה שרובה לזכות בו דמה שמניעו אינו אלא כדי שלא יחסר לחמו ומה שנמצא למעלה (ד"ה ונאמח) דלמחר שחזר וזוכה בו אינו אלא צפת ששייר למאכלו וכמו שפירשתי למעלה דצחא ודאי ידוע לכל שחזר וזוכה בו שנטולו ואוכלו וזה דבר פשוט הוא. והב"י כתב שטעמו של ה"ר פרץ דצלילה הוא

משייר חמץ שיאכל מחר ואם כן היאך יאמר שהוא מנטל גם החמץ שראה ואינו רואין אותו שאינו מנטלו אבל משמרו יפה אבל ביום שאינו משייר לנצחו שום חמץ שייר שפיר לומר שגם החמץ שראה הוא מנטל וכן כתב רבינו ירוחם עד כאן לשונו: וד"י נראה דרבינו ירוחם לא כתב כן אלא לפי נוסח הרי"ף שאומרים ודלא ידענא ליה גם ככל בו (סי' מה ו' ע"ג) כתוב בדברי ה"ר ירוחם לפי הנוסחאות ודלא ידענא ליה עיין גם אצל לפי הנוסח של ה"ר פרץ שאינו אומר כי אם דלא חמימיה ודלא בערמיה אם כן אף החמץ שמשייר צלילה למאכלו הוא בכלל הביטול דלעיל וכן מצאנו בנמ"ק (ע"ס) שכתב דנריך לנטל שמי פעמים לפי שרגילין לחזור ולקנות חמץ למחרתו שאינו בכלל ביטול הלילה וגם מי שאינו קונה לחם חוזר וזוכה בלחם שביטל והשתא לפי דעת ה"ר פרץ כפי מה שפירש בו הב"י לא היה בכלל הביטול ומאי חזר וזוכה בו אלא ודאי דגם אותו חמץ שמשייר צלילה למאכלו הוא בכלל אלא שחזר וזוכה בו ומה שאין לומר דחמימיה הוא מפני החמץ שנמצא צדיקתו שאין חוזר וזוכה בו אלא מניעו לשרפו וכו' נריך להזהר שלא יהא בכלל הביטול כדי לקיים מצות שריפה בחמץ שלו ודו"ק: והב"ב דהנכון כמו שכתוב בהגהת סמ"ק (סי' מה אות טו) זה לשונו וכוון לעשות שמד שאלו אדם וזני ביתו צארכע שעות שישרוף את החמץ מיד וינטלנו עכ"ל וטעמו שמה ישכח מלשרפו עד שעה שישית וזו אין צידו לנטלו ולכן ישרוף בשעה ידועה וזו יש צידו לנטלו: בכתוב בתרומת הדשן (ח"א) סימן קל"ד ליישב המנהג ונוסחאות הקדמונים שלא כתוב בזה אלא כל חמירא לחוד גם הב"י פסק כן בשולחן ערוך (ע"ב) וכן הוא הנוסח בדברות מהר"י וי"ל (ע"ב) אכן במהרי"ל (ה"ל) דיקח חמץ עמי' לט' סי' ו' כתב כל חמירא וכל חמירא וכן המנהג וכן נראה עיקר ואף בתרומת הדשן כתב בסוף התשובה לא לדמות דברי מהר"ם בלחי אלא ליישב המנהג ונוסחאות הקדמונים גם באגודה (פ"א סי' ח) וכלל בו (ע"ב) כתוב כל חמירא וחמירא וכתב באגודה דלא חמימיה ודלא חמימיה וכו' ולא כתוב שם ודלא בערמיה ונראה שהוא טעות סופר שהרי בכל הנוסחאות כתוב ודלא בערמיה ועוד דלא חמימיה היינו דלא חמימיה ואין צורך בשניהם ואפשר הטעם לומר דלא חמימיה בשעת הבדיקה אף על גב דחמימיה מקודם ודלא חמימיה מעולם והוא כאלו אמר ולא ידענא ליה כמ"ש למעלה (ע"ב) אצל הגבון שיאמר צפירוש ודלא ידענא ליה ואין צריך לומר דלא חמימיה: עוד כתב באגודה וליהוה הפקר כעפרא דארעא וצארכע נוסחאי המחברים לא כתוב הפקר גם כן ולא כתוב כי אם כעפרא וזו לא וכבר נבאר הכל למעלה (ע"ב) צ"ד. ומצאנו שם בתרומת הדשן דבשאר לשונות נריך להזכיר החמץ והשאור כל אחד בפני עצמו אפילו לאותן דסבירא ליה דנצחון כל חמירא לחוד סגי בשאר לשונות מודה:

ז וש"לוחו יבוא צבט"ל. כן כתב הרב המגיד גריש פרק ב' צבט"ל בעל העיטור (ח"ב ה"ל) שיעור חמץ ק"ב: וכן כתב גם כן הר"ן בפרק קמחא דפסחים (ג: סוף דבור ראשון) ושיש אומרים ש דכיון דביטול מתורם הפקר נגעו בה שליח לא מצי מנטל שהרי אם אמר אדם לחצרו הפקר אתה נכסי אין צריך כלום עד כאן. ולי נראה דאף על גב דביטול מדין הפקר נגעו בו שפיר יכול לנטל על ידי שליח משום דכיון דחמץ אינו ברשותו של אדם אלא שעשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו דלא ניהא ליה דלהוי ליה זכותא בבוהו סגי, ועיין עוד בב"י שהביא דברי הר"ן:

ד רבי משה (ה) וכתב מהרי"ל (ע"ב) כשמבטל ע"י שליח יעמוד אצלו ובחשבות מה"ר ישראל ברין דהשליח צריך לומר בהדיא חמצו של פלוני יהא בטל: פרישה (ג) ש"לוחו יבוא וכו'. עיין מרישה: דרישה [ג] ש"לוחו יבוא צבט"ל. וי"ל הר"ן אע"ג דביטול מדין הפקר נגעו בו והואמר לחצרו הפקר את נכסי אין בכך כלום מכל מקום יכול לבטל ע"י שליח דכיון דחמץ אינו ברשותו של אדם אלא שעשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו בגילוי דעתיה דלא ניהא ליה דלהוי ליה זכותא בבוהו סגי, ועיין עוד בב"י שהביא דברי הר"ן:

דרישה

(ה) וכתב מהרי"ל (ע"ב) כשמבטל ע"י שליח יעמוד אצלו ובחשבות מה"ר ישראל ברין דהשליח צריך לומר בהדיא חמצו של פלוני יהא בטל:

פרישה

(ג) ש"לוחו יבוא וכו'. עיין מרישה:

דרישה

[ג] ש"לוחו יבוא צבט"ל. וי"ל הר"ן אע"ג דביטול מדין הפקר נגעו בו והואמר לחצרו הפקר את נכסי אין בכך כלום מכל מקום יכול לבטל ע"י שליח דכיון דחמץ אינו ברשותו של אדם אלא שעשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו בגילוי דעתיה דלא ניהא ליה דלהוי ליה זכותא בבוהו סגי, ועיין עוד בב"י שהביא דברי הר"ן:

הגהות והערות

טו הריב"ב א' ו' ע"ב סוף ד"ה אמר הביא דעה זו בשם הרא"ה ועיין במאירי ז' ע"א ד"ה תקנו ובהגהות הר"י קליין זצ"ל שם:

הת"ם

שו"ת חו"ד סימן שמו

סופר

תרמה

הפקר לא מיקרי שלך, ואין אדם יוצא ידי חובתו בלולב של הפקר, אם אין דעתו לזכות בהם לא מיקרי לכם, ולא אמרינן הואיל ואי בעי זכי ביה, דכיון דלא חריני לא מיקרי לכם גם לבעלים הראשונים לא מיקרי לכם, דהרי נפיק מרשותו לגמרי ואין לו בו שום אחיזה טפי מאחר. אפי' אי אמרינן במקדשי הואיל ואי בעי פודה, יש לומר משום דבעליו קודם לפדות מאחר, אבל לענין הפקר אין חילוק. ובקצה"ח רס"י רע"ג כ' בזה דברים שאינם ראויים לגאון כמותו, וכבר השבתי עליהם בתשובה אחרת, ועיקר קושייתו כיון שאינו אלא נדר אם כן אם מת אין בניו צריכים לקיים נדרו. דבר בטל הוא, הרי כבר קיים נדרו ובדיבור בעלמא הריני מפקיר כבר נתקיים הנדר, כאומר קונם ככרי על כל העולם הרי כבר נתקיים הנדר הרי הוא קונם, ואם הוא חוזר ונהנה ממנו עובר על כל יחל, הכי נמי בהפקר, אם לא שחוזר וזוכה בו מטעם זכיה כאיניש אחריני. ולא דמי לאומר הריני מקבל עלי ליתן כך לעניים ומת שאין בניו מתחייבים לקיים נדרו, מפני שלא נתקיים הנדר ולא חל על נכסים ידועים, אלא אקרקפתא דידי' להפריש המעות, וכל זמן שלא קיים הוא נדרו אין על הבנים לקיים, אבל כשהפקיר כבר הם מופקרים וכבר נתקיים הנדר ומה לבניו עם הנכסים עוד:

ומ"ש מעלתו שבדבריו נתיישב לו קושית אהל דוד, שהקשה למאי דאמרינן פראד"מ [קלא"א ע"ב] דלר"א ציצית אין רוחין שבת הואיל ובידו להפקירו, אם כן אמאי פסח דוחה שבת הא בידו להפקיר נכסיו ולא יהי' לו, לפי מה שכתב תוס' ריש פסחים [ג' ע"ב ד"ה מאליה] מי שאין לו קרקע פטור מפסח. קושיא זו אינה צריכה לפנים, וכבר כתבתי לו דצ"ל בחייו. הנה כמה שכ' לפנינו אין בו ריח קושיא, התורה אמרה פסח ידחה שבת, והוא מקשה קושיא לאלקינוד. אך הקושיא להיפוך נילף ציצית ומזוזה מפסח דאף על פי דיכול להפקירן אפי' הכי דוחה שבת. ולק"מ גם זה דהא לרבי

אליעזר קיימינן ואיהו אית ליה בעירוכין כ"ח ע"א אין להחרים כל נכסיו, וכן פסק רמב"ם [ה' ערכין פ"ו ה"ב]. ובשלמא מאי דאמרינן בעלמא [ברכות מ"ז ע"א] אי בעי מפקיר נכסיו וחזי ליה, א"ש דמפקיר עד פחות ממאתים זוז והוה עני וחזי ליה, אבל להפקיר כל קרקעותיו מבלי השאיר לו שריד אסור, ואם כן ע"כ [צריך] לעלות לרגל וחייב בפסח:

וליישב קושית טורי אבן מאי טעמא לא הפקיר רב מרי בר רחל את בהמותיו כדרך שמבטלים חמץ. הנה עיין תוס' פסחים ד' ע"ב ד"ה מדאורייתא וכו', ומה שחתר פני יהושע ליישב דברי רש"י, וז"ל רמב"ם פ"ב מחמץ ומצה [ה"ב], שיבטלו בלבו ויחשוב אותו כעפר וישים אל לבו שאין ברשותו חמץ כלל, ולשון ספרי [פר' ראה ט"ז ד'] לא יראה לך, בטל בלבך, ומבואר אצלנו היות כי הפקר משמיטה או מפאה [ילפינן], עיין היטב לשון ר"ש רפ"ו דפאה, ואם כן אין הפקר כ"א דומיא דשמיטה ופאה, והיינו שיוציאנו מביתו או לכל הפחות יהי' פתח פתוח ומופקר לכל הרוצה ליכנס ויטול, ולרמב"ם פ"ב דנדורים הלי' י"ו צריך גם כן שיהי' עכ"פ אחד אצלו כשהפקירו כדי שיוכל לזכות בו דאל"ה לא הוה הפקר, ועסמ"ע סי' רע"ג סק"א, והכלל כל שסתמא מופקר כמו סופי תאנים בפסחים ו' ע"ב ע"כ צריך שיעשה מעשה שיהיה משומר, מה שאין כן כל שסתמא משומר צריך להפקירו ממש, וצ"ל הא דאמרינן פ"ק דשבת י"ח ע"ב דמפקיר להו אפקורי, היינו הפקר ב"ד, אפקעתא דידהו שאני, וכמה שכ' גם קצה"ח רס"י רע"ג, ולפי זה בחמץ כשהוא מבטל מדינא הרי הוא בביתו וברשותו ואין איש עמו רק מחשבו בנפשו כעפר כאלו אינו ואיך יהי' זה הפקר, וכבר עמד בזה מהרי"ק שורש קמ"ב, ולהפקר כזה כ' רש"י תשביתו השבתה בלב סגי מה שאינו מועיל במקום אחר וכמה שכ' מהרי"ק שם, ופני יהושע לא ראה זה. והתוס' נ"ל סבירא להו הכא כיון שאינו ברשות של אדם ואפקעתא דמלכא

על ר"א ולענין מכשירין, דמ"ט מכשירי פסח דוחין שבת לרבי אליעזר, (וכך אמנם מובאת הקו' בשו"ת או"ח הנ"ל ד"ה שוב), אבל לעיקר המצוה לומר שלא יעשה המצוה הואיל ובידו להפקיר, אין לנו ללמוד ממכשירין, וע"ע ליקוטי הערות על שו"ת או"ח שם אות י"א.
(ה) כ"כ גם בשו"ת או"ח הנ"ל ד"ה הקשה. ובליקוטי הערות שם אות ח' הובא שרבים הקשו דאין לדמות הפקר לחרם מכמה טעמים, ע"ש.
(ו) ראה להלן סי' שי"ז ד"ה ומה.

(ב) עיין שו"ת או"ח סי' ס"ב ד"ה ועיין ר"ן, וליקוטי הערות שם. וראה עוד חידושי רבי מאיר שמחה ח"ב סי' נ"ג.
(ג) עיין שו"ת או"ח סי' קכ"ד ד"ה שוב.
(ד) שם ד"ה ויש, לא תמה מרן כן, אלא אדרבה הביא אסמכתא שאפשר להקשות כן, "דכה"ג פריך על התורה ס"פ ר' ישמעאל [מנחות ע"ב ע"א] לענין קצירת עומר".
ועל עצם התמיה העירו בשו"ת מהר"י אסאד חאו"ח סי' קכ"ח וסי' ר"א, ובשו"ת שבט סופר חאו"ח סי' מ"ב ד"ה והנה עיקר, שעיקר קושייתו של הגאון רבי דוד דייטש היא רק

פרק כג

כתב הרמב"ם בפרק ב' מהלכות נדריים הי"ד, ההפקר אף על פי שאינו נדר הרי הוא כמו נדר שאסור לחזור בו, ומהו ההפקר הוא שיאמר נכסים אלו הפקר לכל וכו' והאומר הרי זה הפקר וזה, הרי השני ספק הפקה, ואם אמר וזה כמו זה או שיאמר וגם זה, התפיס השני ויהיה הפקר ודאי, עכ"ל. והוא מה דאיבעיא במסכת נדריים דף ז' אי יש יד להפקר¹. וכתב הר"ן שם בד"ה ולענין דבספק הפקר לכולי עלמא ספיקו לקולא. היינו אף לשיטת הרשב"א וסייעתו דנקטו בספק של יד לפאה וצדקה לחומרא, בספק הפקר הוי ספיקא דממונא. וכן כתב הסמ"ע חושן משפט בסימן רע"ג סק"ב, וכ"כ בש"ך יורה דעה סימן רנ"ט סק"ד. ובפרישה ריש סימן רנ"ח ביורה דעה העיר בזה כיון דהפקר מטעם נדר למה לא יהיה ספק הפקר ככל ספק נדר דספיקו ככל ספק איסור תורה, וכתב לתרץ שם דברים שאינם מובנים כלל, דז"ל ואפשר דגם בהפקר נקטינן לחומרא כיון דהוא כנדר וכו' אי נמי שאני הפקר דאף דאם הוא הפקירם הרשות בידו לחזור ולזכות בו, נמצא דלעולם יש לו גם כן צד זכייה בו, ומשו"ה לא מחמירין שם, עכ"ל. ולא אבין דבריו דהלא ודאי עיקר הספק בזה הוא רק אם כבר זכה בו אחר, דקודם שזכה בו אחר אין נפקא מינה כל כך, וכשזכה בו אחר ומוציאים מידו הרי הוא עובר על ספק איסור נדר, וגם לשיטת הרמב"ם דבספיקא דדינא אי תפס לא מפקינן מיניה. ולקמן יבואר ענין זה אם בספק הפקר מהני תפיסה. אבל זה ודאי דאם חזר בעל הבית ותפס מן הזוכה דמהני תפיסה כמו שכתב בספר תקפו כהן סימן ח'. ואם ספק הפקר ספק נדר, אסור לתפוס. ומוכח מזה דלא הוי רק ספק ממון לחוד. וכן הקשה בקצות החושן ריש סימן רע"ג ונשאר בצ"ע².

כיון
דהפקר
מטעם נדר
למה לא
יהיה ספק
הפקר
לחומרא
ככל ספק
נדר

והנה בעיקר דין הפקר לא נתבאר בראשונים ז"ל מהו, ומקור לדברי הרמב"ם שכתב דהפקר מטעם נדר כתב בבית יוסף אורח חיים סימן תל"ד שהוא מהגמ' דנדריים דף ז' דמיבעיא שם אם יש יד להפקר או דילמא אין יד להפקר, הפקר היינו צדקה, אם תמצוי לומר קאמה אי תמצוי לומר יש יד לצדקה דאין היקש למחצה, הפקר מהו, מי אמרינן היינו צדקה, או דילמא שאני צדקה דצדקה לא חזיא אלא לעניים אבל הפקר בין לעניים ובין לעשירים. ובבית יוסף אחרי שהביא שם דברי הר"ן בפרק קמא דפסחים שכתב בשם י"א דכיון דביטול מתורת הפקר נגעו בה, שליח לא מצי מבטל, שהרי אם אמר אדם לחבירו הפקר אתה נכסי אין בכך כלום, כתב בזה הלשון ולי נראה אע"ג דביטול מדין הפקר נגעו בה שפיר יכול לבטל על ידי שליח, משום דחמץ אינו ברשותו של אדם אלא שעשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו, בגלוי דעתא דלא ניחא ליה דליהוי זכותא בגויה כלל סגי, אי נמי דטעמא דבהפקר לא מהני

1 נדריים (ז): "יש יד להפקר או דלמא אין יד להפקר, היינו צדקה, אם תמצא לומר קאמר אם תמצא לומר יש יד לצדקה דאין היקש למחצה הפקר מי אמרינן היינו צדקה או דלמא שאני צדקה דצדקה לא חזיא אלא לעניים אבל הפקר בין לעניים בין לעשירים".

2 קצה"ח (סי' רעג סק"א): "ונראה מדבריו דהא דהפקר מתורת נדר מקומו הוא בפ"ק דנדריים. והיינו מדאמרינן פ"ק דנדריים וכו' ומדאמרינן הפקר היינו צדקה אלמא דהוא מתורת נדר. אלא דבעיני יפלא דא"כ הו"ל להרב המגיד ומגדל עוז והגהת מיימוני להראות מקום זה. ועוד דכיון דאיבעיא להו בש"ס יש יד להפקר ועלתה בתיקו, וע"ש בר"ן דכתב ספיקא לקולא, א"כ מוכח דאינו מתורת נדר וצדקה, דאי בתורת נדר וצדקה ודאי יש יד לנדר וצדקה, והיכי כתבו כולם בפשיטות דהפקר מתורת נדר כיון דהיא גופה מספקא בש"ס אם הוא מתורת צדקה או לא וצ"ע, ועיין דרישה".

שליחות היינו משום דהפקר יש לו דין נדר כדמוכח בפרק קמא דנדריים דף ז', וכ"כ הרמב"ם בהלכות נדריים, וכיון דדין נדר יש לו משום הכי לא מהני ביה שליחות שהאומר לחבירו קבל עליך נדר זה בשליחותי שאהיה אסור בו אינו כלום, אבל בטול שאינו ענין לנדר שפיר מהני ביה שליחות, עכ"ל. ובחושן משפט סימן רע"ג כתב הב"ח וז"ל, כתב הרמב"ם דהפקר הרי הוא כנדר ואסור לחזור בו, פירוש שיחזור ויאמר אני חוזר מדבורי כיון שלא עשיתי קנין, אלא הרי הוא כנדר דכתיב בו לא יחל דברו, ואף על פי שהוא עצמו יכול לזכות בהם זהו מדין הפקר אבל לא מתורת חזרה, עכ"ל. ועל פי זה כתב בקצות החושן סימן הנ"ל דהפקר אינו עושה שום השתנות בקנין הבעלים כלום, ורק חל עליו איזה נדר להניח לכל אדם לזכות בהם ולהשתמש בזה, או שלא יחזור בו, ומטעם הנדר חשוב כאילו אינו ברשותו. ומטעם זה כתב דאפשר שאם הפקיר ומת שאין היורשים מחויבים לקיים נדרו דבטל ההפקר לגמרי, יעו"ש³. והדברים מתמיהים בעיני, דלפי זה ליתא כלל ענין הפקר בעולם, אלא נודר ליתן לכל מי שירצה לזכות ולהשתמש בזה, ולמה מצריכים לשון הפקר דוקא שיאמר נכסים אלו הפקר לכל, ובמאי פליגי בית שמאי ובית הלל אם הפקיר לעניים ולא לעשירים⁴, ולבית הלל אפילו אם שייר אדם אחד לא הוי הפקר למה לא יהיה הנדר חל אם נדר לכל העולם חוץ מאדם אחד, כיון דגם בהפקר גמור אינו יוצא מרשותו כלל, אלא חל עליו איזה נדר שלא לחזור וכן מה דאמרינן בירושלמי דבית שמאי ילפי מלעני ולגר תעזוב אותם, יש לך עזיבה אחרת שהיא כזו, מה זו לעניים ולא לעשירים, ובית הלל ילפי משמיטה, יש לך נטישה אחרת שהיא כזו, הובא בר"ש ריש פרק ו' דפאה. ומה ענין נדריים ללמוד ממתנות עניים או משמיטה. ואם ילפינן מהתם בעל כרחך דומה ענין הפקר לשם, דכמו דשם משתנה קנין הבעלים דמתנות עניים אינן ממון בעלים⁵ וכן בשמיטה אינו ממון בעלים, כמו כן ענין הפקר. וכן קשה טובא מה דאמרינן במסכת נדריים דף מ"ג ע"א⁶ דר' יוחנן אמר מאי טעמא דר' יוסי, קסבר הפקר כמתנה מה מתנה עד דאתיא מרשות נותן לרשות מקבל אף הפקר עד דאתיא לרשות זוכה, וכתב הר"ן שאינו יוצא מרשות בעלים עד שיזכה בו אחר ואי בעי למיהדר מצי הדר, הילכך כי זכה בו מודה ממדיר קא מיתהני. ודחה רבא ענין זה ומתרץ דטעמא דר' יוסי הוא משום מתנת בית חורון⁷. ובהפקר לזמן הוא לדין כסברת ר' יוחנן אליבא דר' יוסי דאינו יוצא מרשות בעלים עד דאתי לרשות זוכה, כמבואר שם בגמ' ובר"ן⁸. ואם נאמר דעיקר הפקר הוא רק ענין נדר שלא

כתב הקצה"ח דהפקר אינו עושה שום השתנות בקנין הבעלים, ורק חל נדר להניח לכל אדם

3 קצה"ח (סי' רעג): "והנה מסופקני לפי מה שמבאר דהא דאסור לחזור אינו אלא משום דהוי כמו נדר שאסור לחזור א"כ נראה דהפקר אינו עושה קנין, דאי עושה קנין מאי ענין נדר לכאן הא תיפוק ליה דכבר יצאה מרשותו, אלא ע"כ נראה דהפקר אינו קנין אלא הא דאינו יכול לחזור בו היינו מתורת אסור בל יחל. וא"כ הפקיר ומת אפשר דהוא של היורשין כיון דאינו אלא משום נדר, והנודר ומת אין היורשין מחויבין לקיים נדרו וכמבואר בסימן רנ"ב ברמ"א ס"ב".

4 פאה (פ"ו מ"א): "בית שמאי אומרים הבקר לעניים הבקר, ובית הלל אומרים אינו הפקר עד שיופקר אף לעשירים כשמיטה". ובפה"מ: "וממה שראוי שתדע כי לבית שמאי מי שהפקיר לאדם ולא לבהמה, לישראל ולא לגוים, ולעניי אותה העיר לא לעניי עיר אחרת כל זה הפקר ואינו חייב במעשרות".

5 ע"י לעיל (פ"ט הערה 22 עמ' 250).

6 ע"י לעיל (פ"ג ד"ה אמנם עמ' 191).

7 ר"ן (נדריים מג): "טעמא דר' יוסי משום מתנת בית חורון אמר ומדינא ודאי אפילו לר' יוסי שרי דמכי אפקריה נפקא ליה מרשותיה אלא דכיון דאנן סהדי דלא אפקריה אלא כדי שיזכה מודר אי שרינן ליה אתי למישרי אפי' היכא דאמר בפירוש וכמעשה דבית חורון דתנן בפרקין דלקמן ואינן לפניך אלא כדי שיבא אבא ויאכל עמנו ומש"ה דוקא בנדרו קודם להפקרו אסור דאיכא למגזר אבל הפקרו קודם לנדרו שרי".

לחזור היינו שניח לכל אדם לזכות, איך יכול לחזור הלא זהו הנדר גופא, ואיך מצי חזר בו מן הנדה ומה שייך לומר בזה שאינו יוצא מרשותו או לא, הלא הפקר הוא מתנה גמורה רק שנדר ליתן מתנה לכל מי שירצה. ולרבנן ודאי קשה למה מהני במודר הנאה, דלפי שיטת הקצות החושן הלא לכולי עלמא אינו יוצא מרשות בעלים. ועוד קשה דהרי בהפקר אם קדם זכה בו הרי זה שלו כשאר נכסים, ואם הפקר הוי רק נדר בעלמא והדבר שלו כבתחילה, איזו זכייה שייך בדבר שהוא שלו ובמה בטל נדרו על ידי זה שטלטל החפץ ממקום למקום. עוד קשה למה לא מהני הפקר בדבר שאינו ברשותו, כמו דאיתא בבבא קמא דף ס"ט⁸, הלא זה ודאי דיכול לקבל על עצמו נדר גם על דבר שאינו ברשותו, שניח להשתמש בזה כל אדם ושלא יחזור בו. וכן קשה איך מהני הפקר גבי נכרים, דנכרי אינו מחויב לקיים נדרו ורק מה שעשה מחויב ישראל לקיים, עיין גליון רע"א למסכת עבודה זרה דף ה' ע"ב⁹. ובמסכת גיטין דף מ"ז ע"א מפורש דעכו"ם שהפקיר הוי הפקה, יעו"ש¹⁰. מכל הלין שכתבנו נלענ"ד ברור שלא ירד הקצות החושן לעומק ענין זה.

ונראה לענ"ד דבהפקר ודאי יוצא הדבר מרשות בעלים ונפקע קנין הבעלים לגמרי, כמו דמשמע פשוטות סוגיות הש"ס בהרבה מקומות בכל דוכתא שנזכר בגמ' ענין ההפקר. וכן מוכח להדיא מהירושלמי פרק קמא דקדושין הלכה ג' הבאנו לעיל¹¹, דמיבעיא שם אם אמר הילך מנה ותצא שדך להפקה ומסיק דאינו יוצא משום דלא זכה לבן דעת. ושם ודאי הכונה שיופקע קנין הבעלים אלא מחמת דאין אדם מסתלק מדבר שהוא שלו רק על ידי קנין וליכא שום מעשה קנין להפקיע קנין הבעלים בלי הכנסה לרשות אחה משום דמי יעשה מעשה קנין בזה. ומשו"ה מבעיא קומי ר' זעירא אם תהא מעשה קנין על ידי כסף דמהני אם נותן איש זר שאינו בעל הקנין ועל ידי קבלת הבעלים מהני להפקיע קנינם. ועיין לעיל בפרק ט"ז¹² מה שכתבנו בזה. אלא דענין זה להפקיע קנין הבעלים על ידי אמירה בלי קנין נעשה על ידי אמירת הפקה היינו שיאמר הרי הן מופקרים לכל, וענין זה הוא ענין נדר. ועל ידי זה בא הענין מה שיוצא מרשות בעלים. וראשונה עלינו לבאר ענין הנדר שבו.

והוא דבמסכת נדרים דף ז' שהבאנו מוכח דבהפקר איכא שייכות לצדקה אלא דחלוק מצדקה, דצדקה לעניים, והפקר בין לעניים ובין לעשירים. ונראה דגם לבית שמאי דמהני הפקר לעניים ולא לעשירים, אין זה כצדקה ממש, דאם לא כן למה חלקו הפקר לחוד וצדקה לחוד, ולמילף ממתנות עניים. ולבית הלל דלא מהני כלל הפקר לעניים ולא נתחדש שום דבר על ידי הפקר כזה. ואם היה הפקר לעניים קנין צדקה לעניים, היה נשאר בכה"ג כדין צדקה והיה פטור מן המעשר מקרא דובא הלוי. והנה התפסת צדקה בארנו לעיל בפרק

ודאי
דבהפקר
נפקע קנין
הבעלים
לגמרי

הפקר
אינו כנדר
צדקה

8 עי' לעיל (פ"ג ד"ה ונ"ל עמ' 191).

9 גליון הש"ס (ע"ז ה: בתוס' ד"ה מנין): "יש לעיין למה אומרים לו הבא שלם וכי מחוייב הוא בכך להביא קרבן שלם אף כנדר ואמר הרי עלי מכל מקום אין בן נח מצווה על לאו דלא יחל ועל מוצא שפתיך אלא דברוצה להקריב מחוסר אבר אומרים לו שלא יקרב אבל להביא אחרת מנין לנו".

10 גיטין (מז): "הלקט והשכחה והפאה של עובד כוכבים חייבין במעשר אלא א"כ הפקיה היכי דמי וכו' דעובד כוכבים (רש"י: שהיו משדה העובד כוכבים והניחן כישראל) וליקטינהו ישראל (רש"י: עניי ישראל וכיון דעובד כוכבים לא מפקד להניח פאה ולקט לא חייל עלייהו שמה אא"כ הפקירן עובד כוכבים ממש לשם הפקר ולא לשם פאה להניח סתם), טעמא דהפקיר הא לא הפקיר חייב".

11 פ"ט (ד"ה ובבית עמ' 123); וע"ע שם (הערה 42).

תשובות

סימן כט

אור שמח

קעג

סימן כח

בענין הפקר כנדר

קנאות הנדק. כהנא מטיענא לכהנא.

עיי' חלק יו"ד סי' שט"ו כתב החת"ם דהקל"ה"ם כתב דברים לא יאותו לגאון כמותו ודבר בטל הוא וכו' ע"ש.

ואנכי כאשר צ"ה הרבה שמימי ממי הקלות קנא קנאמי לכבודו גלאומי כי הגאון רמ"ם חשב עליו וזה ונחשבו דברי הקל"ה"ם ראיתי כי אמו הנדק.

וזהו לשון הרמב"ם אשר עליו ירה הקל"ה"ם אכן פינמו. הפקר הרי הוא כנדר ואסור לחזור בו, שיחזור ויאמר אני חוזר מדברי כיון שלא עשיתי קנין אלא הרי הוא כנדר דכחז בו לא יכל דברו ואעפ"י שהוא עצמו יכול לזכות, היא מתורת זכי' ולא מתורת חזרה. ע"כ לשון הרמב"ם (הל' נדריים פ"ב ה"ד).

והתוכן דברי הקל"ה"ם וצאורו הוא זה, דנחזי דכחז הרי הוא כנדר ואסור לחזור בו מטעם דכל יחל, דממה נפשך אי אמרינן דכיון דלמך נכסי הפקר הם הפקר מיד והם נרשות עצמא ויאלא מרשותו, אי"כ אמאי נקטו ואסור לחזור בו מטעם דכל יחל, הא כיון דנפקי מרשותיהו שזי אף יכול

לחזור אלא ע"כ לא נפק מרשותיהו והו' כמו שאמר מנה מנכסי נמוסי לפלוני דנעי קנין וכלא קנין אף אם לא חזר עדיין הו' נרשותו ולא נפק לעולם מידי דעלים להפקר, וא"כ אמאי אמרינן דהו' הפקר ולא דמי לאומר קונס עלי ככר זה דאסור מיד, דהא הכס לא אמר דליפוק מרשותי רק יהיו נרשותו והי' אסור להנות בו, אי"כ כל זמן שהאסור נעין אסור להנות ממנו. לא כן הכא דממ"י אי קיים הנדר הרי יאל ככר מרשותו ואף שיך שאסור לחזור בו ואל לא קנפיק מרשותו אי"כ לא קיים הנדר, אע"כ דלמרינן דלעולם הו' נרשותו ולא נפיק מרשותו דעלים כלל, רק משום דנדר דהי' של הפקר דכל מי שיזכה הרי הוא שלו ואסור לחזור בו אלא חייב להניח לכל, וא"כ שפיר אמר דכיון דהו' נרשותו דעלים אי"כ ה"ה מוריש לגניו והו' נרשותו גניו, וא"כ אין גניו מחויבים לקיים הנדר ואם יאל אחד יזכה מהיכא יזכה הא הו' נרשותו ואינן מקיימים הנדר. דוק היטב ותראה כי בחפזון יאל זאת מידי הקוספ' ונדרו דברי הקל"ה"ם.

מאיר שמחה כהן

סימן כט

תשובות ופסקים שהובאו ב"אור שמח"

א. הל' תפלה פי"ג ה"כ

נשאלתי בשנת תרמ"ג, היה ה"א ופרשת שקלים נר"ח והיה סיום הספר, נמצא דסיום הספר, לפני אחרון, דלמחזן קורין בשל ר"ח, ונמכר בשנה זו האחד לפני

אחרון לאיש אחד על כל שנתות השנה, והמיומים מהספרים לאיש אחד, אם כן למי יהי' שיך העלי' דסיום הספר שהיום הוא לפני אחרון, אף להודות בה.

כח. הערה זו של רבינו נמצאה ע"י הרב זלמן פליטיניק זצ"ל כתובה בשולי שו"ת חתם סופר בכת"י של רבינו, ספר חת"ס זה הוא מעובדו של הגאון ר' שמראל יעקב רבינוביץ זצ"ל הנודע בשם הרב מסופוטקין, ששימש סוף ימיו אב"ד דליברפול, הוא היה חתנו של הרב מבלטערמאנץ עיר מולדתו של רבינו זצ"ל, ונראה שהערה זו כתב רבינו בלמדו בימי נעוריו כספריו של רב העיר. הדברים נדפסו בקובץ "אור המורח" הו"ל בארה"ב. הערה סובבת על דברי החת"ס בשו"ת חלק יו"ד סי' שט"ז.

החת"ס שם מקשה על הקל"ה"ם סי' רע"ג בדין הפקר ונכסי הגר. וז"ל הקל"ה"ם שם: "עיי' ב"י שכתב ז"ל: כתב הרמב"ם דהפקר הרי הוא כנדר ואסור לחזור בו, פי' שיחזור ויאמר אני חוזר מדברי כיון שלא עשיתי קנין, אלא הרי הוא כנדר דכתיב ביה לא יחל דבר, ואעפ"י שהוא עצמו יכול לזכות בו, זהו מדין הפקר אבל לא מתורת חזרה, עכ"ל הבי". והנה מסופקני, לפי מה שמבאר דהא דאסור לחזור אינו אלא משום דהו' כמו נדר שאסור לחזור, אי"כ נראה דהפקר אינו עושה קנין, דאי עושה קנין מאי ענין נדר לכאן הא חיפוק ל"י דכבר יצאה מרשותו, אלא ע"כ נראה דהפקר אינו קנין והא דאינו יכול לחזור בו דהיינו מתורת איסור כל יחל. וא"כ הפקר ומת אפשו דהוא של יורשין, כיון דאינו אלא משום נדר והנודר ומת אין היורשין מחויבין לקיים נדרו כמבאר בסי' נ"ב ברמ"א. והא דאמרינן בפי' השולח דף מ' המפקר עבדו ומת אותו

והנה ע"ז כותב רבינו בגליון דבריים שהדפסנו בסיומן כח.

יה:

יציאות השבת פרק ראשון שבת

מסורת הש"ס

א) ואלו הפסוקים שהם ש"ס... ב) ואלו הפסוקים שהם ש"ס... ג) ואלו הפסוקים שהם ש"ס...

הוכחות ישנים

א) ואלו הפסוקים שהם ש"ס... ב) ואלו הפסוקים שהם ש"ס... ג) ואלו הפסוקים שהם ש"ס...

הגהות הב"ח

א) ואלו הפסוקים שהם ש"ס... ב) ואלו הפסוקים שהם ש"ס... ג) ואלו הפסוקים שהם ש"ס...

גליון הש"ס

גמ' הא קריה וכו' ע"פ... ד"ה ואלו הפסוקים שהם ש"ס... ה"ה ואלו הפסוקים שהם ש"ס...

ליקוטי רש"י

גביה קולט משלשין... ד"ה ואלו הפסוקים שהם ש"ס... ה"ה ואלו הפסוקים שהם ש"ס...

לה כ"ג א"ל א"ל ה"ס הוא דקאמר הכי הא מני ב"ש... ויפק דמוקין לה משום שבתא כליל אצל לרבי אשכנזי מניין למימר דמוקין לה כ"ג א"ל ואלו הפסוקים שהם ש"ס...

מוגמר וגפירת מ"ט שרו ב"ש התם מנח ארעא גניתי וכו' וקורדה ושפור מ"ט שרו ב"ש דמפקר להו אפקורו מאן תנא להא תרי"ו... וק"ל

דמפקרא ד"ה אפקורו א"ע... דלמך גמריה (ד) דענין הפקר פסגי ג' הכה... ואלו הפסוקים שהם ש"ס...

דמפקרא ד"ה אפקורו א"ע... דלמך גמריה (ד) דענין הפקר פסגי ג' הכה... ואלו הפסוקים שהם ש"ס...

וכן משמע מדמתייה עליה און עליון כשר על ויפלה וקמן פסקהון נמי מיימי לה להמשלשיל את הפסוק ולהכי כשרה ולא שריק אסור אפי' כתיב... ואלו הפסוקים שהם ש"ס...

חדושי

שבת י"ח א' – י"ח ב'

הרשב"א

כז

דליתא אפילו כבית הלל מוקא שרו במתניתין מצודות אע"ג דקא עביד מעשה דהשתא לא ס"ד דמיירי דוקא בלחי וקוקרי, ואי מתרצת לה לבית הלל בלחי וקוקרי תרצה נמי לבית שמאי במוגמר וגפרית דמנחי אארעא, ויותר הוא רחוק לדחות מתניתין דמצודות ולהעמידה דוקא בלחי וקוקרי ולאפוקי מפשרותה דמצודות כל מצודות במשמע, אבל במוגמר וגפרית הא לא דחקין לה כלל כי מוקמינן לה דמנחי אארעא, דהא לא קחני אלא מניחין מוגמר תחת הכלים ומתגמרין והולכין כל השבת, דמשמע לכאורה דכל עיקרא דמילתא דמשום שריותא דכלים המתגמרין אתינן לה ולא משום מאי דיהיב המוגמר בידיה והלכך לאו דחוייה היא כי מוקמת לה במנחי אארעא, כן נראה לי.

ז"ל דהא תניא בתוספתא כדעתיה דרבה דתניא התם בפרק קמא דמכילתין (ה"ט) אמרו להם בית שמאי לבית הלל אי אתם מודים שאין צולין בשר בצל וביצה ערב שבת עם חשיכה אלא כדי שיצולו אף דיו וסמנין וכרשינין כיוצא בהן, אמרו להם בית הלל אי אתם מודים שטוענין בקורת בית הכד ותולין עגולי הגת ערב שבת עם חשיכה אף דיו וסמנין וכרשינין כיוצא בהן, אלו עמדו בחשובתן ואלו עמדו בחשובתן אלא שבית שמאי אומרים ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, מלאכתך גמורה מערב שבת, ובית הלל אומרים ששת ימים תעשה מלאכה עשה אותה כל ששה, אלמא לאו בשביתת כלים פליגי כדברי רב יוסף אלא במלאכות הנגמרות בשבת כדברי רבה, ולקמן נמי בגמ' גבי טוענין בקורת בית הכד איכא ספרים דגרסי מאי שנא בכולהו דפליגי ומאי שנא הכא דלא פליגי, ומשני התם אתי בהו לידי חיוב חטאת הכא לא אתי בהו לידי חיוב חטאת וכן גירסת רש"י ז"ל, אלמא סוגיין דגמרא כרבה.

אבל רבינו אלפסי ורבתינו בעלי התוספות ז"ל פסקו הלכתא כרב יוסף דמוקי לה בשביתת כלים, ומדאמר רב הושעיא דבית הלל לית להו שביתת כלים אידחיא הא דאין נותנין חטים מהלכתא דבית שמאי היא, ויש לסייע סברא זו מדאמרין להדיא והשתא דאמר רב הושעיא מאן תנא שביתת כלים בית שמאי היא מוגמר וגפרית מאי טעמא שרו בית שמאי, דאלמא לרב הושעיא ברייתא לא מתוקמא ליה אלא בשביתת כלים ובית שמאי היא, דאי לא תימא הכי מאי קושיא דלמא בית שמאי מוגמר וגפרית מיסר אסרי וברייתא בית הלל היא וטעמא דאין נותנין חטים לריחים משום השמעת קול כדרבה, אלא ודאי משמע לכאורה דרב הושעיא אברייתא קאי ועלה קאמר דמשום שביתת כלים היא ובית שמאי היא, אלא שיש לדחות דלמא הכי קאמר לטעמיה דרבי יוסף דמוקי לה לברייתא משום שביתת כלים השתא דאמר רב הושעיא דשביתת כלים בית שמאי היא ועל כרחין ברייתא בית שמאי היא אם כן מוגמר וגפרית מאי טעמא שרו.

השתא דאמר רב הושעיא וכו'. וא"ת כיון דשביתת כלים בית שמאי ולא בית הלל מאי טעמא אפקה רב יוסף לברייתא מרבית הלל ואוקמה כבית שמאי, תירצו בתוספות משום דלא ניחא ליה לדחוקה כולי האי לאוקומה בהשמעת קול, ולי נראה משום דברייתא קשיתיה דקתני כל הני ואי משום מלאכות הנגמרות בשבת ליתני חדא, ועוד קלור ואספלונית למאי תני פשיטא דאפילו בשבת ליכא חיוב חטאת, הלכך אוקמה רב יוסף בשביתת כלים וברייתא מנקטה היתירי ואולא, וסידורא דברייתא הכין, מעיקרא אשמעינן דפותקין מים לגנה דאע"ג דאתעבידא מלאכה בגופה של קרקע שרי דלא אסרה תורה אלא בכלים ולא בקרקעות, והדר אשמעינן דאפילו בכלים לא אסרה תורה אלא כשהכלי מתפעל נעשית בגופו של כלי אבל לא כשהכלי מתפעל כמוגמר וגפרית שהן מונחין בקרקע והן מתגמרין ומתגפרין, והדר אשמעינן שריותא דבגופו של אדם דהיינו קילור ולא גזרינן משום שחיקת סמנין אע"פ שהן מרפאין והולכין בשבת ואע"ג דבהנחתן בשבת גזרינן, והדר אשמעינן מאי דאסרה תורה דהיא נתינת חטים לריחים ומשום שביתת כלים, כן נראה לי.

דף י"ח ע"ב. גיגית נר וקדירה לבית שמאי אפקורי מפקר להו. ואע"ג דבעלמא בעינן הפקר בפני שלשה הכא דלאפרושי מאיסור הוא לא בעינן דמסתמא מפקר להו בגמר דעת, ולי נראה דמשום הפקר בית דין נגעו בה דלב בית דין מתנה עליהם להפריש העם מאיסור, דאי לא תימא הכי ודאי כולי עלמא לאו דבית שמאי ידעי וכל שכן במקום בית

ולענין נתינת חטים לריחים ר"ח ז"ל פסק הלכתא כרבה דאמר מפני שמשמעת את הקול משום דרבה ורב יוסף הלכתא כרבה, והלכך אע"ג דקיימא לן דשביתת כלים לאו דאורייתא בנתינת חטים לריחים אסור משום השמעת קול וברייתא כולה בית הלל היא, ופולגתא דבית שמאי ובית הלל דמתניתין במלאכות שחייבין עליהן חטאת הנגמרות בשבת היא ובגזירה פליגי בית שמאי סברי גזרינן ובית הלל סברי לא גזרינן, ויש לי להביא ראיה לדברי ר"ח

נדר דהכי מוכח משט החוסקתא שכלא (להרות דאף בשיחומי ענייט מית כל שאילא לקיים דין שומה בענייט אף מקיימין אף כאחר מטעם :
ומתנה ממילא ניהא כל קטיוות שקדמנו לעיל דלוקי ענין שיהי ערות מיוחדת וכו' או משום מודה בקנס וכו' או שמת קודם העמדה בדין, דכל זה אינו לפיו דכיון דליכא דין הומה באחד מהם ממילא אין מקיימין דין הומה ככשר, וע"כ בפרוה מיוחדת כו' כיון דפטור הוא מדין הומה ממילא גם כשרי אינו משלם וכ"ז ברור :

ללקוח משום דכאשר זמם כיון שאין לקיים כא"ז בחלקה ככראשונה, ולזה חסין ריב"ז אלא לוקן משום ל"מ וכו' והייט כיון דר"א לקיים דין הומה לא בחלקות ולא בממון מכא"ז מור הדין כמו בכ"ז וכ"מ כיון שאילא לקיים דין כאשר זמם לוקן משום לא חסנה וכו', דוק בזה והטור גם ותמלא כי נכונים ונחמדים הם הדברים למעין מבין :

ז ונחזור עוד לדברי הירושלמי ר"ב בר מיהם בעי קומי ר"ז הניא האב וכו' פרי האב לוקן ומתין מ"ם בשלשם והטריס נסקלין בכ"ז איל אית לא הומו פרי האב לא תמלא כבעל לוקה וטמן מ"ם בשלשם והטריס נסקלין בכ"ז (כלומר כיון דאם לא הומו היה בעל טמן ולוקה כ"ז ועדים בכ"ז כי"ז אם הומו מקיימין כ"מ כא"ז ולוקן ומתין מ"ם ע"י נסקלין בכ"ז) סבר ר"ז שני דינן הם ור' בשם ר"א כולי דין אחד הוא (ובכל דינן בכ"ז) מתניתא פליגא על ר"א אל וק"י שפיר זה כ"ז על שלשה בעמרה זה כ"ז על כ"ז (אלמא דשני דינן הם, ונשאר בקשיא ולא מירין כלום כדרכו של הירושלמי פתח לה כ"מ דאמר לוקה ומשלם, לעמיד אין זה מירין על ר"א אלא מילתא באשה נפשט היא וק"י על דר"ז דאמר ועדים נסקלין ולוקן ומתין מ"ם דווח אליבא דר"מ דס"ל לוקה ומשלם ולרידיה שפיר מקיימין הכל כבעדים, ואף דר"מ מס ומשלם לית ליה היט משום דכיון דהוי מיהה לזא וממון לזא פ"כ שפיר משלמין מ"ם להבעל, וע"כ יש כאן מיהה וממון, ומלקוח ג"כ יש כאן אף דהוי כאן מיהה היינו משום דהוי מיהה לזא ומלקוח לזא ואף שכחבט לעיל דמיהה ומלקוח אי"ל לחייב ביחד משום דהוי ענייט מהם אוהרה אחת, אבל ד"א דכל זה אליבא דרבנן דנפקא לן אוהרה לע"ז מקרא דל"מ פ"כ אי"ל ללקוח ג"כ משום אבל ר"מ הא ס"ל במכות דאוהרה לע"ז מקרא דלא וסיפוי, וע"כ לרידיה שפיר לוקה ג"כ מקרא דל"מ, ואף דלוקה מ"מ משלם משום דס"ל לוקה ומשלם, ומתקיימין הכל מיהה ומלקוח ומ"ם אליבא דר"מ, וזו דקאמר פתח לה כ"מ דאמר לוקה ומשלם דלרידיה שפיר ניהא מה דנעבדן לוקן ומשלמין, כוללע"ד :

ומתנה לפי דבריו בעירוב הירושלמי מתבאר להדיא כמו ואינו משלם ואין מקיימין שחיטת כ"ז דכ"ז דאמר לוקן ומתין הוא אליבא דר"מ :

אולם אחרי כל אלה ראה זה מלאמי להריב"ז בכחומה (ל"ב ב') ד"ס ומכחיס דבחלקות וממון דכ"ז משלם ואיט לוקה וזה כדעת פרי"א ולא משמיה רק מרדכי"ב די כ"ד היינו ממון ולמאי לדיך לקרא זה משום ליה מכא"ז לעשות וודאי ממון ולא בחלקות ומשום זה כתב פרי"א דקרא אחי גם היכי דמתחייב ממון ומלקוח דמשלם ואיט לוקה וע"כ דבקשה ג"כ אי"כ במיהה וממון יתחייב ממון ולא מיהה ומ"י משום דמיהה חמור ממון אבל בממון ומלקוח ממון חמור ממלקוח יע"ש, ולכאורה סותר משפטו שבהלתי לעיל דבחרושו למכות כתב כה"ה דבעדים שפירי שהי"א ש"ד והואו משלמין ממון ולוקן וכאן כתב דמשלם ואינו לוקה וי"ע ואולי יש לחלק, וס"ן :

קונטרס בענין יאוש

כ"ד, דמ"ס העדים ומ"ס הדין שנגמר ע"מ פשו כ"ד מה שטען, הרנו או הוליוו ממון פ"ס, אבל בשור הכסיל הא אין כ"ד המקיימין את השור שנאמר שיה"כ עשו משפט ע"מ, אלא שבעל שור בעלמא מאחר שנעמד דיתו לסקילה הוא המקרי שורו, אי"כ אין זה נעשה ע"מ נגמ' כ"ד, אך מכפל שור בעלמא, ולא משום זה כאשר נעשה !

ולפ"ז כיון ומתין היטב מה שדקדקת לעיל ע"מ דקאמר סר"א האיל ולחכריה לא מ"י למחייב איבו מ"י לא מחייב, הלא מילתא דפשיטא הוא, ולפ"ז שנתבאר שפיר קמ"ל כיון דין הסה חלוק משאר דינים שבהמה דאין מקיימין דין הומה אלא בשלשם לקיים בענייטם, אי"כ היא גם באומר שהומו ומחייב מחין כיון דלא מ"י למחייב לחכריה לא מתקיים דין הומה גם בו שיהי דין בהומה קמ"ל ד"א, דע"כ לא אחרי"ן ק אלא הניא דלכתחלה בשעה הומתו אין מתקיים דין הומה אלא באחד אבל ככאן ששניהם נחייבו ממון של הומה אלא ששאר טעמי, אבל באמת לפי דבריו שניטם חייבין בהומה שפיר אחרי"ן דמשלם לפי חלקן, והדברים ברורים לע"ד :

ואף שדברי החוס' בסוגין (ד"ה באומר) בעירובם להשי"ת צמ"י כל כמיהה וכו' נראה ק"ל דאף אם אי"ל לקיים דין הומה באחד מ"מ מקיימין דין הומה ככ"ז, הנה לפמ"כ לערש סוגיא אין הכרח לכל פירושם בזה, ואף לפי דבריהם אין זה אלא לפי ה"י אמינא ופרי"א מניס עירך כל כמיהה וכו', אבל הדין דין אחת כמ"כ ו"כ :

ז **מעשה** אחרי הדיע' ה' אחת לא כל אלה ועלם בדיע' דאין פ"ז מחייבין חלקות וממון או מיהה כל שאילא לקיים באחד מהם דין הומה — עוב נכ"ב לערש לפ"ז קשיא הירושלמי ולא ע"י אילע ולא ע"י אילע לוקה וטמן (כנסתה סק"ט) מ"ם אלא לוקן משום לא מענה כדכ"ד וכו' והייט דכח"ן אי"ל לקיים דין אחד של הומה בשני כמ"י עדים והייט דכיון שבא רטפין אי"כ שני כמיהה נרמו לחייב את הבעל ממון ומלקוח ובעיניהם מתחייבין כ"מ, אלא ד"א לקיים בענייטם דין אחד של הומה דדיעה של הכח שהעדיה עמנו הייטם להתחייב סקילה וממון משום דהוי מיהה להעדים וממון לבעל, אבל כנגד זה הכח שהעדיה ששכרן להעד שקר שבאו ג"כ לחייב את הבעל ממון ומלקוח וטמה כשהומו דין לפ"ז שבעל לעיל דאף בחלקות וממון דכ"ז לוקן ואין משלמין, אי"כ כה זו הדין כה שטקא ויהייה משלמת, וממילא כיון שהיא פטורה משלם גם הכח ששמעיה עמט כ"מ"ם אף דכ"ז אשכר לקיים דין הומה ממון משום דהוי מיהה וכו' וכו' ג"כ שטורה כיון דר"א לקיים דין הומה של ממון בענייטם ; כמו כן בחלקות הוא להיט, דהכח ששמעיה עמט הייטם כיון שמתחייבת סקילה הו אינה לוקה אף דהוי מיהה לעדים ומלקוח להבעל לפמ"כ לעיל מה"ס ד"א לפיכך נה"ס משום לאו אחר, וממילא כיון שהיא אינה לוקה פו זה הכח ששמעיה ששכרן להעד שקר ג"כ אינה יכולה

א.
ב **בעת** שנונה לראשית דברית כמה שכתבנו דשור שפסקל שחומה מדין כ"י כאשר נעשה משום דכל הקדש בו זכ"ה (*) — לכאורה יש לבעל דין לחלק בזה דלא ע"ך לומר כאשר עשה אלא היכא שהמטעם נעשה עמ"י

(*) **אחר"ן** דב מלאמי כי נחשו' הגרמ"א ה"י קמ"ו פתח כ"מ סק"ל שפיר מה ש"כ הגרמ"א ז"ל ב"ז :
 חתן

